

„Maradandót alkotunk”

- a KÖZGÉP naponta olvasható hirdetésének szlogenje a Népszabadság szeptemberi számaiban -

Gazdasági és politikai folyamatok Magyarországon

2013. III. negyedév

Készítette: Petschnig Mária Zita és Kéri László

Budapest, 2013. október 11.

Tartalom

1. Szezonzáró mozaikdarabok.....	3
2. A negyedéves időszak politikai dimenziójának nagyobb szerkezeti elemei.....	7
2.1. Tavaszi és nyári törvényhozási rohamok.....	7
2.2. Utóhangok a Tavares-jelentéshez és a magyar külpolitika vonalvezetése	11
2.3. Miniszterelnöki beszédek július 4. és szeptember 30. között.....	15
2.4. Egység és kétség – remény és pánik az ellenzéki térfélen.....	23
3. Futottak még.....	31
3.1. Csányi Sándor a célkeresztben.....	32
3.2. Fociügyek.....	35
3.3. Még egyszer a trafikokról.....	36
3.4. Újabb nyílt sebek a kultúrharc frontján.....	38
4. Gazdasági dimenzió.....	42
4.1. Gazdasági növekedés.....	42
4.2. A növekedést gyorsító kormányzati intézkedések.....	47
4.2.1. Növekedési Hitelprogram.....	51
4.2.2. Harc a devizahitel-adósok kimenekítéséért.....	54
4.2.3. Az uniós források „kiszórása”.....	58
4.3. A 2013. évi költségvetés „stabilizálása” és az államadósság.....	60
4.4. Az állam(kormány) tulajdonosi nyomulásai.....	65
4.4.1. Takarékszövetkezetek.....	65
4.4.2. Dunaferr.....	66
4.4.3. Nemzeti parkok.....	67
4.4.4. További fellépés a bankok ellen.....	67
4.4.5. Államigazgatási szolgáltatások piacosítása.....	68
4.4.6. Az E.on gázüzletágának megvásárlása.....	69
4.4.7. A szőregi gáztároló megvásárlása.....	72
4.4.8. A rezsicsökkentés újabb stációi.....	72
5. Zárszóként.....	74

1. Szezonzáró mozaikdarabok

Tárgyalt negyedévünk kezdő napjaiban (július elején) a magyar parlament még rendkívüli ülésnapjainak utolsó perceit töltötte. Július ötödikén meghozta azt a történelmi jelentőségű határozatot, amely „*A Magyarországot megillető egyenlő bánásmódról*” címet kapta a keresztségben. A következő napokban szinte valamennyi napilap, hetilap egész oldalas hirdetésekben tette a legszélesebb olvasóközönség számára is hozzáférhetővé a szövegét. Nem egészen önként, hiszen az oldalak alján olvasható volt a lakonikus közlemény: „*Közzétette Magyarország kormánya*”.

Nem tévedünk túl nagyot, ha úgy véljük, hogy ez a nagyszabású pr-akció nagyon is szerves része annak az átgondolt kampányhadjáratnak, amely hónapokkal korábban már kezdetét vette. (Előző negyedévi krónikánk zárófejezetében részletesen ismertettük e határozat megszületésének kül- és belpolitikai körülményeit. Akkor is azt gyanítottuk, hogy a választásig hátra lévő nyolc-tíz hónapot döntő mértékben meghatározó kampánystratégiai lépésekről lehet leginkább szó. Azóta e vélelem bizonyossággá érlelődött. Már csak ezért sem ismételnénk meg az ügy összefoglalását. A későbbi fejleményekről pedig lesz még alakalmunk bővebben ehelyütt is megemlékezni.)

Most egy pillanatra tekintsünk el a negyedév kezdetét jelentő napok, illetőleg az utána eltelt hónapok eseményeitől, s fordítsuk figyelmünket *a ciklus zárónapjaira*. Mi történt Magyarországon szeptember utolsó hétféjén? *A legutolsó negyvennyolc óra* sok-sok eseményéből a rövid illusztráció kedvéért ezúttal néhány olyan mozzanatot emelünk ki, amely a hétfégi elektronikus és a hagyományos média számára is kulcsfontosságúnak bizonyult.

1. Szeptember 28-án megtartotta a Fidesz a 25-ik, azaz jubileumi kongresszusát. Egy kormányzó párt legfőbb fórumának mindig is kitüntetett jelentősége van, különösen a következő választásokat megelőző időben, valamint az őszi politikai szezon bevezetésekor. Nos, ez a kongresszus minden korábbinál harciasabb, elszántabb produktummá sikeredett. A felfokozott harci szellem fel is tűnt mindenkinek, bel- és külföldön egyaránt. Aki nem kíséri folyamatosan figyelemmel a magyar belpolitikát, az a vezető szónoklatokat meghallgatva azt hihette, hogy Magyarország valami végső és végzetes háború legutolsó szakaszába lépett. (Később még kitérünk a kongresszus részletesebb elemzésére.)

2. Ugyanezen a napon közölte a Kecskeméti Törvényszék szóvivője, hogy az illetékes bírói tanács döntésnek értelmében az előző héten, Baján megtartott időközi önkormányzati választást a 32. számú körzetben meg kell ismételni. Olyan jelentőségű kampánycsúcs történt ugyanis, amely megkérdőjelezi az eredmény hitelességét. (Előzményként annyit érdemes felidézni, hogy a városban a kormánypárti jelölt 61 szavazattal győzött, ám az inkriminált körzetben feltűnő többséghez jutott, s nem zárható ki, hogy a választási szabályok megsértésével sikerült a győzelmet a Fidesz jelöltjének elérnie.) Az esetnek több szinten is sokkal fontosabbak a tanulságai annál, minthogy egy bajai körzetben ki legyen az önkormányzat képviselője? Mind a két oldalról ugyanis minden elképzelhető eszközt bevetettek, s ezek között úgy tűnik, szerepe lehetne a jogsértő megoldásoknak is... Hacsak... Hacsak a bíróság nem tesz igazságot... Amíg - tehet. A későbbiek, mondhatnánk az egész jövő évi választások tisztasága, megkérdőjelezhetetlensége szemszögéből ezért ez az – első hallásra meglehetősen jelentéktelen – eset sokkal fontosabb annál, mint amit a maga helyén betölt.

3. Másnap - szeptember 29-én - a Szolidaritás-mozgalom szervezésében nagyszabású performanszt adtak elő a Clark Ádám téren. Ennek során „felavatták”, majd ledöntötték és szimbolikusan meg is semmisítették Orbán Viktor hungarocellból készített szobrát. Az esemény több szempontból is túlnőtt eredetileg tervezett jelentőségén. Részben, mert a szobordöntés előtt Bajnai Gordon is beszédet mondott, még hozzá a tőle megszokotthoz képest meglehetősen harciasat. E fellépésével pedig mintegy legitimálta azt az akciót, amely még a baloldali/liberális táborban is meglehetősen vegyes visszhangot váltott ki. Igen sokan tették ugyanis szóvá azt, hogy ezek a megoldások nem szokatlanok a radikális/szélsőséges jobboldali csoportoktól, de a másik oldalnak illenék tartózkodnia efféle meghökkentő és sokak ízlését alulról súroló utcai cselekedetektől. Egy másik csoportvélemény viszont azt hangoztatta, hogy a Fidesszel szemben bármiféle olyan akció megengedett, amely képes a bujkáló, hezitáló, rejtőzködő ellenállás aktivizálására. (Lapzártánkkor a két csoport közötti ádáz fészbuk- és netes háború szokatlan hevességgel még tart, ezért nincs módunkban megmondani, hogy melyik álláspont kaphatott erőteljesebb támogatást magának? Mindenesetre a belső kommunikációs csata azt sejteti, hogy a baloldali térfélen nemcsak a kampánystratégia főbb vonalainak megalkotásától vannak még nagyon messzire, hanem a követendő módszerek elfogadásától is.)

4. A Költségvetési Tanács már értékelte, a szaktárca pedig ki is szivárogtatta a hétvégén a szeptember 30-án benyújtandó jövő évi költségvetés legfontosabb számait. (A

részletek felől a későbbiekben lesz módunk bőven, kellő alaposággal írni - megfelelően széles kontextus keretei között is.) Ehelyütt csak annyit érdemes rögzítenünk, hogy e sűrű hétvége parttalan politikai hullámszásának még a választásokig követendő gazdaságpolitika legfontosabb adatainak megismerését is ki kellett volna bírnia. S hogy mindez nem így történt, azon nem lehet csodálkoznunk... Kongresszus, tüntetés, 30 éves a Bibó kollégium, meg kell ismételni egy választást, közzétette a kormány tanácsadói szerződéseinek összegét... Mindezt — egyetlen napra...! Ki tud ilyenkor a költségvetéssel törődni? S még nincs vége, mert:

5. Ezen a hétvégén végleg bezárt a Vidámpark. Soha nem látott tömegek kísérelték meg, hogy még egyszer, életükben utoljára elvigyék gyerekeiket/unokáikat oda, ahol ők is felnőttek. Sajnos, nekünk nincs kellő terünk annak boncolgatására, hogyan juthatott el a város egyik legrégebbi és legnépszerűbb szórakoztató intézménye a teljes csődhelyezethez. Pedig... lenne miről értekezni, hiszen nem éppen ez az az intézmény, amelyet veszni/bukni szoktak hagyni. Sok-sok évig tartó városvezetői-üzemeltetői felelőtlenségnek kellett egymásra halmozódnia ahhoz, hogy Budapest egyik emblematikus és népszerű helye menthetetlené váljon. Azok az ezrek és ezrek, akik nem a kormányellenes tüntetésre mentek, akik otthon, a tévék előtt nem a kormányzópárt kongresszusi üzeneteire vártak, hanem a Városligetbe mentek – elgondolkozhattak megint csak a rendszerváltás negyedszázadának mérlegén. Azon a mérlegen, amelyben mindig is a kisemberek, az alul lévők a vesztesek, s ennek a veszteségnek keresve sem lehetett volna szimbolikusabb helyszínt/alkalmat találni, mint amely a Vidámpark végleges bezárásakor adódott. (Szubjektív közbeszúrás: számomra -, aki a nyolc-tizennégy éves korában gyakran töltötte napjait a park biztosította szerény, olykor nevetséges, többnyire giccses játékaik között - ennek az esetnek szintén az az üzenete, hogy végtelenül felelőtlen, érzéketlen, valódi várospolitikára tökéletesen alkalmatlan emberek intézik itt kétmillió ember sorsát évtizedek óta már. Az én szememben az volt az igazi tüntetés, amit az utolsó hétvégén a Városligetbe kilátogató tízezrek jelentettek.)

6. S hogy a boldogság teljes lehessen: ezen a hétvégén a bajnokság utolsó előtti helyén álló Felcsút legyőzte a bajnokaspiráns FTC-t. Na, el is szabadult a fészbuk-fantázia, ezrek és ezrek minősítették „kongresszusi felajánlásnak”, Orbán Viktornak tett kedves gesztusnak ezt a váratlan eredményt... S hogy jön ez a képtelen és jelentéktelen hír a mi krónikánkhoz? Úgy, hogy az idei nyáron - és ez már krónikánk tartalmi/stratégiai vonásait is érintő kérdés – éppenséggel a hazai labdarúgás helyzete, támogatása és permanens sikertelensége vált az egyik olyan elsősorú közéleti-politikai kérdéssé, amely szinte

mindenkit állásfoglalásra kényszerített. Mind ellenzéki, mind pedig kormányzati oldalról. (Amikor e sorokat írom, az egyik legnagyobb visszhangot kiváltó belpolitikai hír az lett, miszerint a kormány újabb húsz milliárd forintot szánna stadionok építésére, bővítésére... Az előző napi közszolgálati tévéhíradókban például nagy-nagy hévvel bizonygatták a tudósítók, hogy a Diósgyőr csapata és lelkes közönsége mennyire megérdemli azt a néhány milliárdos költségvetési segítséget, amivel a kormány ezt a klubszeretetet díjazza. Azon túl, hogy ilyen szervilis és álságos ömlengést utoljára az ötvenes évek mozihíradóiban hallhattunk, fel lehetne tenni a kérdést: az eladósodott kórházak, a működésképtelenné vált oktatási intézmények, a halódó nagyvárosi tömegközlekedés és még ezer más közhasznú tevékenység vajon nem érdemelné-e ki a hasonlóan kitüntetett kormányzati segítő szándékot? Ezt az igencsak demagóg ízű kitértelt azért merjük megengedni magunknak, mert az elmúlt hónapokban összesen hét megyében megfordulva azt tapasztalhattuk, hogy a közönség – korra, nemre, foglalkozásra való tekintet nélkül – mindenütt ugyanezen demagóg kérdésekkel bombáz minket, előadást tartókat.)

X-X-X—X-X-X-

Ez lenne a szeptemberi hétvége utolsó negyvennyolc órájának hevenyészett összegzése. Alig két nap, féltucatnyi esemény. Egymás mellé rakva a hatféle ügyet, megállapíthatjuk, hogy bennük van az elmúlt negyedév valamennyi fontosabb fejleményének LÉNYEGE. Mert a magyar közállapotok ezen a már nyáron átsodródottak a megszokott kampányüzemmód világába. Lehetne mondani, hogy sajnós, de az az igazság, hogy a legutolsó három választás alkalmával is így volt: az utolsó szeptember egyúttal a hosszadalmas kampányok kezdőpontjának bizonyult. Az említett hat esemény közös metszetét pedig a HARC, a leendő választók figyelméért folytatott harc jelentette.

Mindenki maradandót szeretne alkotni, nemcsak a mottóban megidézett KÖZGÉP. Ám az a helyzet, hogy az érintett szereplők közül erre roppant keveseknek lesz lehetősége. S ha komolyan vesszük a Fidesz-kongresszuson erőteljesen sulykolt üzenetet, miszerint a hamarosan mindent meghatározó, elborító harc lényege megragadható annál az egyetlenegy csomópontnál, amit a 'rezsicsökkentés/függetlenség/magyaremberek-pártiság'- összefüggés-rendszere tartalmaz,...akkor már minden érthetővé, elfogadhatóvá és követhetővé válik. Akkor már minden egyes, első hallásra tán zavarosnak tetsző megnyilvánulás is a maga helyére kerül. Mindössze arra lenne szükség, hogy egy emberként, mindenki fogadja el ezt az egyszerű igazságot: Rezsicsökkentés=Magyarország, Fidesz=rezsicsökkentés. S egyelőre úgy

tűnik, hogy előbb-utóbb ebbe az egyszerű képletbe el lehet helyezni minden egyes részmozzanatot.

Bevezető oldalainkon azzal kísérleteztünk, hogy tárgyalt ciklusunk legutolsó pillanatainak segítségével próbáljunk megfelelő elemzési kereteket találni az elmúlt három hónap elemzéséhez. Eljutottunk az iménti, meglehetősen hevenyészett összefoglalásig. De, mi lenne a lényeg akkor, ha a két időpont – július ötödike és a szeptemberi hétvége – közötti csomópontok segítségével végeznénk a rekonstrukciót? Nos, nézzük, mi történt a nyári hónapok, valamint az őszi szezonkezdet legelső hetei során.

2. A negyedéves időszak politikai dimenziójának nagyobb szerkezeti elemei

2.1. Tavaszi és nyári törvényhozási rohamok

Július második hetében végre befejeződött a tavaszi parlamenti időszak, az eredetileg tervezett, június 15-ei időponthoz képest mintegy három héttel később. Igaz, volt miért hosszabbítani. A mögöttük hagyott hónapok során olyan mennyiségű jogalkotói munkát végeztek, amire az elmúlt negyedszázad során aligha találhattunk volna példát. Az imponáló mutatókat a kormányhoz lojális média nem győzte hangoztatni, ezért mi is megengedhetjük magunknak, hogy legalább az alapvető számokkal érzékeltsük a munka példátlan méreteit.

2010 májusa óta a kétharmados, Fideszes többségű parlament 262 új törvényt, valamint 464 törvénymódosítást fogadott el, összesen 726-ot, ami már így is jóval magasabb annál, mint amit az előző kormányok négyéves ciklusidejükben során teljesítettek. (Csak az arányok érzékeltetése kedvéért írjuk: a legelső – rendszerváltó – parlament 1990-1994 között 432 új jogszabályt fogadott el, pedig akkor úgyszólván az egész jogrendszert át kellett írni...) E megállíthatatlan iramú törvénykezés jelentős mértékben az ideiglenes esztendőre sűrűsödött össze, mintegy igazolva azt az előzetes kormányfői vélekedést, miszerint a 2013-as év lesz a nagy, rendszer-átalakító/új rendszert-teremtő vállalkozás befejező szakasza.

A médiumokban időnként megszólaltatott szakértők, valamint a szakújságírás már kevésbé ünnepelte a fenti folyamatot maradéktalanul. Úgyszólván kezdettől fogva megismétlődtek azok a szakmai kifogások, amelyek nagy vonalakban az alábbi gondokat tartalmazták.

- A kormányzat a jogalkotási folyamatot felgyorsítandó rendszeresen visszaél a kétharmados többségével, és az eredetileg kivételes eljárási lehetőségként megteremtett lépéseket mindennapossá tette. Ezáltal nemcsak megfosztotta azokat az eredeti rendeltetésüktől, de az egész jogalkotási eljárási rendet ellenőrizhetetlenné és esetlegessé is tette.
- E jelenség legszembetűnőbb példája az, hogy gyakran még a legnagyobb jelentőségű törvényeket – olykor pl. alaptörvény-módosítást is – képesek egyéni képviselői indítvánnyal elfogadtatni. (E lépés jelentőségét akkor érthetjük igazán, ha azt is tudjuk, hogy a minisztereknek, illetőleg a kormány által kezdeményezett javaslatoknak az egyéni indítványokhoz képest sokkal hosszabb és részletesebb előzetes egyeztetési rendje van.)
- Az egyéni indítványok mögött legtöbbször olyan privilegizált – a Fidesz prominenseihez korábbi üzleti/szakmai életük során már kapcsolódott – ügyvédi irodák a tényleges szövegezők, amelyek számára a jogszabály szövegezése legfeljebb jól fizetett szakmai/technikai feladat, de semmiképpen sem közpolitikai felelősséggel járó megbízatás.
- Az ügyvédi irodák előtérbe kerülésének kitapintható továbbá még három olyan fontos következménye, amely mindenképpen szót érdemel. Az egyik, a társadalmi egyeztetések kötelező rendjének szinte teljes körű kiiktatódása. Ez a jelenség már csak azért is feltűnő, mert a Fidesz a maga által 2011-ben – a jogalkotás rendjéről és menetéről szóló – meghozott törvényét is teljes mértékben figyelmen kívül hagyja. A másik aggasztó vonás a kötelezően előírt hatásvizsgálatok mellőzése. Miután az irodáknak semmiféle politikai felelősségre vonhatósága nincs, ezért érthető, ha szövegezési szempontjaikra mindez nincs hatással. Ám az előterjesztők ettől függetlenül még viselhetnék a hatásvizsgálatok elmaradása miatti politikai felelősséget. Erre azonban az elmúlt években egyszer sem volt példa. Nem is lesz. (A krónikaíró ezen a ponton nem bírja megállni, hogy ne emlékeztessen a 2002 utáni évek kedvenc ellenzéki parlamenti játékára: azokban az években ugyanis a Fidesz frakcióvezetője – eleinte Áder János, majd Navracsics Tibor – rendre azért szólaltak meg a parlamentben, hogy a szocialista kormányok jogszabály-tervezetein kíméletlenül számon kérjék az elmaradt hatásvizsgálatokat...) A harmadik következmény úgyszólván automatikusan adódik az eddgiekből: a korábbi igazságügyi/törvényelőkészítő szakapparátus munkájának teljes háttérbe szorulása. Ez az apparátus már amúgy is szinte észrevétlenül olvadt bele a nagy, 2010-es

kormányzati átszervezés-teremtette új csúcsminisztériumba, azóta meg egyre csekélyebb a tényleges befolyása.

- Az eddigi tényezőket egybe gondolva már nem lehet túlzottan nagy meglepetés az, hogy egy-egy nagyobb visszhangot kiváltó szabályozás kapcsán mindannyiszor kiderült az alig leplezett magánérdekek szerepe. Így történt ez az elmúlt hónapokban mind a trafik-koncessziók botrányos szabályozása, mind pedig a takarékszövetkezetek államosítása kapcsán. A média alaposabb érdeklődése után egy-kettőre megvilágosult, hogy olyan személyek szűkebb köre kezdeményezte a szabályozásba foglaltakat, akik a későbbiekben az új szabályok leginkább a kedvezményezettjeivé válhattak. (Magyarán, az érintettek maguknak írhatnak jogszabályokat... A helyzet abszurditásának érzékeltetéséhez talán elegendő arra utalnunk: mi lenne, ha a betörőkre bízánk a BTK-ban a megfelelő bűncselekményi alakzat szabályozását? Elvégre ők tudhatják legjobban: milyen munkaigényes is egy betörés....)
- Külön probléma: a sürgősségi eljárások kérdése. Az eddigiekben viszonylag általánosságokban megírt jogalkotási anomáliákat különleges mértékben nagyítja ki az a jogtechnikai eljárás, amivel a megelőző húsz év során csak egészen kivételes esetekben próbáltak meg élni. A kormányzó többség két évvel ezelőtt változtatta meg a parlament házszabályát oly módon, hogy a rendkívüli helyzetekre tekintettel az tegye lehetővé *a kivételesen sürgős eljárás* alkalmazását. Ezzel az eljárással az eredeti jogalkotási folyamatot példátlanul fel lehet gyorsítani. Az elmúlt két év során a kormány összesen tizenkilenc alkalommal élt ezzel a valóban kivételes eszközzel. Ám az idei tavaszon összesen kilenc alkalommal, s az sem tanulság nélküli, hogy milyen esetekben. Az egyik ilyen - meglehetősen beszédes – ügy az volt, amikor a kormány a trafik-botrány kitörésekor szerette volna elkerülni a pályázatokba történő betekintés lehetőségét. (Arról volt szó, hogy a vesztesek némi joggal feltételezték, a pályázataik semmivel sem voltak kevésbé kidolgozottabbak, mint a nyerteseké. Sőt...) Ám a másfél óra alatt elfogadtatott törvénnyel sikerült elérni – mint később kiderült: ideiglenesen -, hogy a pályázatok anyagát (közérdekre hivatkozva) ne lehessen megismerni. Hasonlóan példás sebességgel alkotott törvényt „A szövetkezeti hitelintézetek integrációjáról” is júniusban a parlament: egyetlen nap alatt, amikor már az eljárás politikai következményei komolyabb botrányal fenyegettek.

(A HVG szakújságírói egyébként azt is kiderítették, hogy a sürgősségi eljárásban elfogadott törvények hatályba léptetése olykor azért tart akár egy hétig is, mert a

házelnöki, vagy az államfői pecsét megtalálása időnként hosszabb időt vesz igénybe, mint maga az egész parlamenti jogalkotási folyamat...)

Összegzésként mindenesetre elmondható, hogy a kétharmados többséggel rendelkező kormányzat időnként bámulatos gyorsasággal volt képes a törvényhozó nagyüzemet példátlan sebességű munkára fogni. Olyannyira, hogy ezt a kivételes adottságot 2013-ban már a mindennapi politikai küzdelmekben is kamatoztatni tudták. A később még újra említendő július ötödikei országgyűlési határozatot - amellyel Magyarország kikérte magának a brüsszeli bánásmódot – például a parlament a javaslat benyújtásától számított 15. órában már el is fogadta, pedig ennek megvitatására sokkal több időt szántak, mint a megelőző 18 sürgősségi eljárás bármelyikére. Hát igen... Ezúttal még meg kellett hallgatni a támogató hangvételő, tüzes patrióta felszólalások széles skáláját is...

A Fidesz prominensei szerint ősszel már sokkal nyugodtabb, kiegyensúlyozottabb hangvételő parlamenti munkára lehet számítani. Már csak azért is, mert lényegében túl vannak az összes olyan közjogi jelentőségű rendszer-alakító törvény elfogadásán, amely az elmúlt három évet megterhelte. Szeptembertől amúgy is a *rezsicsökkentés*-elnevezést viselő hadművelet lesz a munka vezérmotívuma – mint ahogyan ezt a kormányfő őszi megnyitó beszédéből megtudhattuk. (Tartozunk az igazságnak persze azzal, hogy akkor már egyéb fórumokon legalább két hónapja hallhattuk tőle, hogy ez lesz a közéleti küzdelmek kitüntetett harci terepe.) Valamint a devizahitelek megvédése, a további EU-pénzek sorsának megvitatása, vagyis mind-mind olyan témakörök, amelyek keretei között sokkal inkább lehetséges konstruktívabb, lakosságbarát javaslatok felől vitatkozni, mint ahogyan történt az az elmúlt három év késhegyig menő hatalmi vitái során. Úgy is mondhatnánk, hogy a kampány eluralkodásával magának a parlamenti munkának is radikálisan változhat meg a tényleges funkciója. Sokkalta békésebb, szerethetőbb javaslatok baráti megvitatásáról kell értesülnie a leendő választóknak. S mindeközben nem szabad majd megfélemlíteni a nyáron megteremtett függetlenségi ethosról sem: e két tendencia megfelelő összehangolásban kell majd az őszi parlamentnek korábban nem tapasztalt kereteket teremtenie. Az új kihívásokra adandó megfelelő válaszokhoz változatlanul adottak lesznek a biztos kétharmados többség feltételei. Erre azért igen kevesen mertek volna fogadást kötni 2010 májusában...

Irodalom a tavaszi/nyári parlamenti munka értékeléséhez:

Hiperaktív fideszes jogalkotás. NSz. 07.09.

Tavaszi hadjárat. Viharos parlamenti szezonzárás. HVG. 07.13.

Túlóra. Politikai évváró a parlamentben. 168 óra 07.13.

Kossuth tér: egy, kettő, három! HVG. 09.21.

2.2. Utóhangok a Tavares-jelentéshez, és a magyar külpolitika vonalvezetése

„ A magyar Országgyűlés csodálkozásának ad hangot, hogy az Európai parlament olyan határozatot hozott, amelyhez nincs joga, és amellyel az Európai Parlament túllépi hatáskörét.... Ezzel az Európai Parlament szembe megy az európai értékekkel és veszélyes útra vezet az Európai Uniót. További aggodalomra ad okot, hogy a Magyarországot sújtó hatalmi visszaélés mögött üzleti érdekek húzódnak meg. Magyarország csökkentti a magyar családok által felhasznált energia árát. Ez sértheti több európai nagyvállalat érdekeit, akik monopol helyzetük révén hosszú éveken át extraprofitot termeltek Magyarországon. Elfogadhatatlan, hogy az Európai Parlament ezeknek a nagyvállalatoknak az érdekében próbált nyomást gyakorolni hazánkra... Felszólítjuk Magyarország kormányát, hogy ne engedjen az Európai Unió nyomásának, ne hagyja csorbítani az ország alapszerződésben garantált jogait és folytassa a magyar családok életét megkönnyítő politikáját! ”

Részletek a Magyar Országgyűlés július 5-én elfogadott határozatából.

Vegyünk egy nagy levegőt és próbáljuk meg komolyan venni ezt a szöveget, hiszen komoly testület, komoly felnőtt emberek hagyták jóvá szavazatukkal. Olyan komoly felnőttek – országgyűlési képviselők -, akik bizonyára annak is tudatában voltak, hogy

- a Tavares-jelentés elkészítéséről az uniós fórumokon másfél évvel korábban döntöttek, amikor még híre-hamva sem volt a rezsicsökkentésnek,
- a Tavares-jelentésben egyetlen árva mondat nem szólt a rezsicsökkentésről,
- az Európai parlament nemhogy túllépte, hanem éppenséggel gyakorolta a hatáskörét, és – szemben a magyar parlamenttel – minden kötelező elő-fórumán megtárgyalta, megvitatta és megszavazta a szóban forgó jelentést,
- az Európai Parlamentet ezzel a szöveggel lényegében korrupcióval vádolják meg, mert a kritikát az üzleti csoportok nyomására egyszerűsítették le – mindenféle bizonyíték nélkül,
- a szóban forgó uniós fórumokon, valamint a nemzetközi médiában rajtuk fognak napokig röhögni, mert a neveltségessé váláshoz bőségesen elegendő lesz szó szerint idézni ebből az önértékeskedő, álszent, hazug és minden szempontból mellébeszélő határozatból.

A képviselők mégsem tiltakoztak, mégsem szólaltak fel, hanem elfogadták minden kritika nélkül a magyar rendszerváltás 24 évének legnevetesegebb, leginkább improduktív, mindenféle realitástól távol eső parlamenti dokumentumát. Nagyon érdekes nyom lenne végigkövetni a bent ülők szempontjainak, magatartásának az elemzését, de ehhez nincs ehelyütt elegendő terünk. Maradjunk annak regisztrálásánál, hogy ez a határozat mindenképpen határkö a 2010 utáni magyar politika fejlődéstörténetében.

Az Orbán-kormány politikai vonalvezetésében három éven keresztül a – sokak által elemzett – kettős beszéd volt az uralkodó mozzanat. Ennek lényege az volt, hogy a hivatalos európai fórumokon még a leginkább konfliktusos helyzetekben is igyekeztünk úgy viselkedni, mintha elfogadnánk az évtizedek óta megszokott európai értékeket, a hozzávaló érintkezési, magatartásbeli mintákkal. Ha másért nem, akkor pl. azért, mert önként és elsöprő támogatást maga mögött tudó népszavazással megerősítve léptünk be annak idején az Unióba. Itthon viszont... házi használatra rendszeresen igyekeztek eleget tenni az eredetileg Jobbik-szimpatizáns tömegek unióellenes és a nemzeti függetlenség képzelte hagyományait egekbe tupírozó érzelmeinek. Sem Orbánnak, sem a többi vezetőnek nem okozott különösebb gondot szerdánként, csütörtökönként Brüsszelben, Strasbourgban Európa-barátnak lenni, s a hétvégeken pedig Csíkszeredától Sopronig túlfűtött függetlenségi szólamokat szajkózni. Nos, ennek a kettősségnek vetett véget a július ötödikei határozat elfogadása, mert ettől a pillanattól egyértelművé vált a függetlenségi beszédmód és attitűd kizárólagos uralomra jutása. Kifelé sem fogunk ezután mást üzeni, mint amit eddig csak befelé mondogattunk.

Mindazonáltal számos kérdés továbbra is nyitva maradt. Hogyan alakul ezután a hazai kritikai visszhang, kinek és minek lesz nagyobb támogatottsága? A bezárkózó beszédmódnak, vagy az uniópárti, együttműködő mondandónak? Lehetséges lesz-e a hazai közvélemény megosztottságát egy újabb, a korábbiakra nagyjából ráfektethető polarizációval tovább erősíteni azzal, hogy majd az uniópártiak állhatnak szemben a nemzeti önállóságot mindenáron megvédeni hajlandó hazafiakkal? S végül, hogyan reagál majd az Unió? Lenyeli a magyar elutasítást, vagy megtorolja egyéb más metszetekben? Ez utóbbi felvetés már csak azért is tűnt reálisnak, mert a valamelyest még tisztán látók pontosan tudhatták, hogy a hazai állami beruházások/fejlesztések forrásait több mint 90 %-ban uniós forrásokból tudjuk csak fedezni...

A nyári hónapok, s a szeptemberi szezonkezdet némileg vegyes, de tendenciájában viszonylag egy irányba ható fejleményeket produkált. A kezdeti, többnyire riadalmakkal teli reagálások mellett egyre-másra jelentek meg olyan elemzések is, amelyek Orbán Viktor elsőre meglepő és terméketlen ellenállási gesztusait megpróbálták értelmes és értelmezhető álláspontként bemutatni. (Eme álláspont legtipikusabb darabjaként utalhatunk a Népszabadság által publikált elemzésre, miszerint Orbán Viktor víziója Európáról nagyon is vitatható, de legalább létezik. Miközben a baloldalnak egyáltalán nincsen elfogadható, legalábbis megfogalmazott víziója az elmúlt évek európai válságjelenségeire. Az orbáni vízió három pillére a nemzeti érzés iránti elsőbbség, a keresztényi értékrend, valamint a társadalmi többségi támogatottság. Ezeknek a felhasználásával a magyar kormányfő nem egyszerűen alkalmazkodni akar az európai folyamatokhoz, hanem igyekszik azokat aktívan befolyásolni is. Nagy Attila, *Méltányosság Központ: Orbán Viktor uniós rendszere. NSz. 07. 20.*)

Ez a vélemény ezekben a hetekben távolról sem volt egyedülálló. A kormánypárti média természetesen ennél jóval tovább ment és igyekezett nagyon mély, stratégiai jelentőségű összefüggéseket is belelátni az orbáni álláspontba. (A Heti Válasz havonkénti összegzőjében a Századvég stratégiai igazgatója szerint például a magyar kormány - s így: Orbán Viktor – álláspontja már a Jövő felől ad választ az unió belső válságára, míg a Tavares-jelentés, illetőleg ennek az Európai Parlamentben történt megszavazása még a Múlt felőli válasznak minősíthető, mert a nemzetállamok alávetettségén alapuló álláspont. Interpretáció helyett talán érdemes szó szerint idézni ezt az álláspontot, mert a szóhasználatával is nagyon érzékletesen jeleníti meg ennek az önérzetes és méretarány-érzékelésre képtelen érvelésnek a lényegét: „*A magyar gondolat is európai gondolat, semmivel sem alábbvaló, mint a német, a francia, vagy a brit. 2014 értelme nem 2010-ben keresendő, hanem abban, ami utána következett: a következményekben. Döntő változások történtek Magyarországon. Ami kívülről nézve hazánk helyének megtalálását jelenti a megújuló Európában, belülről nézve pedig az önbecsülés politikáját és egy szótárt, amelynek segítségével magyarul lehet „misézni”.* (G. Fodor Gábor: *Tavares és Tusványos. He Vá. 08.01.*)

Az elfogadó értelmezések mellett természetesen továbbra is szép számmal jelentek meg az új keletű nemzeti ellenállás kontraproduktív mivoltát bíráló elemzések is. Néhány korábbi nagykövet például vett magának a fáradságot ahhoz, hogy kimutassák az unióellenesség mögött a mai magyar külpolitika szakmai szétesésének katasztrofális

feltételeit, körülményeit. Egyúttal azt is, hogy ebből a külpolitikai válságból csak nagyon határozott stratégiai váltással lehetséges kikecmergnünk. Lényegében e mondandóhoz tartozik tartalmilag a korábbi külügyminiszter és volt uniós biztos elemzése arról, hogy az Unió kritikájának birodalmi/uralmi törekvésekként történő beállítása történelmi, politikai és hatalmas szakmai tévedés. Balázs Péter hét pontban cáfolja Orbán Viktor unió-felfogását, valamint azt is kimutatja, hogy az újonnan formálódó külpolitikai vonulat törvényszerűen vezet el az ország sokoldalú elszigetelődéséhez.

Az egymással szemben álló vélemények rövid ismertetésével szeretnénk volna érzékeltetni azt, hogy a július 5. után kialakult helyzet nem is volt annyira egyértelmű, mint amilyenek az első pillanatokban kinézett. Idővel a kritikai, illetőleg a védelmező magyarázatok mellett mindinkább helyet kaptak azok a – nevezzük így jobb híján - realista vélekedések, miszerint érdemes azt is alaposabban szemügyre vennünk: mi történik, és mi történhet Brüsszelben a magyar ellenállás eltökéltségének egyértelmű kifejezése után.

Nos, az ottani mérleg-készítőknek előbb-utóbb feltűnt két fontos összefüggés. Az egyik: az uniós központoknak egyre kevesebb idejük marad arra, hogy a magyar függetlenségi törekvésekre érdemi válaszokat adhassanak, Merthogy, Brüsszelben is lassan, de biztosan a következő évi választásokra, valamint az utána várható intézményi/személyi cserékre sandítanak. S ebben a készülődésben az egyedi ügyekkel, így a magyarokkal való külön törődésre is egyre kevésbé jut idő és figyelem. Még fontosabb azonban a másik mozzanat – s ezt a kintről tudósítók már a nyár végén nagyon pontosan megértették. Az, t.i., hogy az Uniónak roppantul kevésbé áll rendelkezésére bármiféle eszköz elítélő határozatai, állásfoglalásai érdemi szankcionálására. (A Magyar Narancs elemzője az ősz elején mindenkinél pontosabban írta le ezt a dilemmát, ezért jobb, ha szó szerint őt idézzük: „Az Orbán-kormány komoly dilemma elé állította az Unió intézményeit. Kiderült ugyanis, hogy az EU-nak nincs megfelelő eszköze arra, hogy betartassa tagállamaival a közösség alapértékeit. Most keresi, de az augusztus 28-ai európai bizottsági ülés után úgy tűnik, soká fogja megtalálni, ha egyáltalán..” (Benedek Márton: A furkósbot nyoma. Mit tanult az unió a magyar esetből? MaNcs: 09.05.)

Elgondolkodván a nyár eleje óta eltelt hónapok tanulságain, az elmúlt hónapok harcias és egyre egyértelműbben unióellenes kormányfői beszédein, valamint a Fidesz által mind erősebben forszírozott patrióta rezsicsökkentési kampány hőfokán – úgy tűnik, Orbán

Viktor eleve és eredetileg is számolhatott ezzel a fejleménnyel. Tudta, hogy az uniós szervezeteknek nem lesz valós szankciós eszköz a kezükben. Tudta, hogy nem tudja megakadályozni a magyar kormányzati gyakorlat elítélését. Sem Brüsszelben, sem Strasbourghban, sem pedig Velencében. Tudta, hogy a magyar közvélemény elsöprő többségének nincs és nem is lesz reális képe az aktuális nemzetközi/európai folyamatokról. S legfőképpen tudta, hogy nagy biztonsággal játszhat rá a magyar választók függetlenségi fóbáira, mert a többség képtelen lesz az adott, konkrét szituációt leválasztani korábbi kulturális beállítódásairól. S mert mindezzel tisztában volt, nem is habozott a nyári és őszi stratégiáját ezekre a felismerésekre alapozni.

Mindez még inkább nyilvánvalóvá válhat, ha áttekintünk a júliusi-szeptemberi Orbán – beszédek tartalmi jegyein.

További irodalom a Tavares-jelentés utáni időkről:

Saját logikák mentén? Gyévai Zoltán, Figyelő, 07.11.

Róna Péter: Most mi lesz? 168 óra, 07.20.

A Tavares-jelentés után. Nsz. 08.10.

Banai/ Hajdú/Varga: Egy válság anatómiája. Nsz. 07.25.

Balázs Péter: Birodalom-e az Unió? NSz. 08.19.

Ara-Kovács Attila: Előképek, rémképek. Az orbáni politika nemzetközi mintái. ÉS. 08.23.

Parkolópályán a Tavares-jelentés. NSZ. 10. 04.

2.3. Miniszterelnöki beszédek július 4. és szeptember 30. között

A jelenlegi kormányfő nem tartozik azon politikusok közé, akik kerülni szokták a nyilvánosságot. Éppen ellenkezőleg, politikai tevékenységének nagyon is középponti eleme a minél nagyobb nyilvánosság előtt történő megszólalás. (Mindez persze sok szempontból érthető, hiszen pályafutását egy máig emlékezetes beszéddel kezdte, a Hősök terén 1989. június 16-án.) Másfél évtizede azonban megfigyelhetőek bizonyos elemi törvényszerűségek Orbán Viktor beszéd tartásai szokásaiban. Az év elején, a politikai szezon nyitányának heteiben különösképpen aktív szokott lenni, egyik beszéd tartási csúcsideje február, ilyenkor szokott elhangzani pl. a már rituális jellegű „Vigadós”-beszéd. (Ami tulajdonképpen

azonos funkciót tölt be az amerikai elnök év elejei, „az Unió helyzetét” elemző hitvallásával.) A másik ilyen időszak a nyár vége és az őszi beköszöntő periódus. Ennek is megvannak a maga ritualizált pontjai – minimum négy olyan alkalom van, amikor Orbán Viktor ez idő tájt széleskörű visszhangot kiváltó beszédeket tart. Az egyik a megszokott „tusványosi beszéd”, amit a világ minden kincséért sem hagyna ki, hiszen az összmagyar politizálás szempontjából ez kulcsjelentőségű. A másik hagyományos kellék a nyárvégi „nagyköveti találkozó”. Ezt a lehetőséget megörökölte korábbi kollégáitól, de arra szokta felhasználni, hogy átfogó világképet, filozófiai okoskodásokat, kormányzati alapvetéseket osszon meg a Magyarországot legfelső szinten képviselő diplomatákkal. A harmadik – szintén kézenfekvő – alkalom maga a szeptemberi parlamenti nyitány, ami magától értetődő lehetőség átfogó jellegű politikai üzenetek megfogalmazására. Végül, az elmúlt öt-hat évben kezd e sorba felemelkedni az ú.n. „kötcei polgári piknik”, amelyet szintén szeptemberben szoktak megtartani; ehelyütt gyűlik össze rendszeresen a jobboldali/konzervatív értelmiségi tábor színe-virága, kb. négy-hatszáz jeles közéleti személyiség. Eme kitüntetett alkalmakhoz még rendszerint kapcsolódnak egyéb találkozók, ipari létesítmények átadásai, oktatási intézményekben történő látogatások stb. Összességében a nyári két hónapban, illetve szeptemberben legalább tizenöt-husz szereplést szokott Orbán Viktor vállalni, s közülük csaknem minden második több napra is hírré szokott válni... Ennek az a technikája, hogy egy-egy előadáson mindig tudatosan elejt valami olyan vad mondatot, valami olyan zöldséget, amellyel mind a hazai, mind pedig a nemzetközi média néhány napra lefoglalja magát.

2013 nyarán sem történt mindez másképpen. Mintegy húsz-huszonöt szereplés nyomait lehet rekonstruálni – részben a korabeli sajtó, részben pedig a miniszterelnöki honlap, illetve a Fidesz honalapja segítségével. Nem szeretnénk minden egyes kormányfői alkalmat elemezni, csak a legfontosabbakat már csak azért is, mert – belőlük áll össze az ősszel várható politikai alapüzenetek gondolati kerete. Illetve... az idén még több. Egészen biztosan állíthatjuk, hogy a választási kampányt lényegében meghatározó stratégiai mondanivalókat is már a nyári, nyárvégi fellépések tartalmazzák.

- a. A sort ezúttal a magyar parlamentben, július negyedikén, a Tavares-jelentés kapcsán tartott vitában elmondott kormányfői hozzászólással kell kezdenünk. S nemcsak azért, mert ez az időpont kiválóan megfelel krónikánk időbeli kereteinek is, hanem azért, mert az ott elmondottak nagyjából összefoglalták az új korszak valamennyi fontosabb kormányzati üzenetét is. Orbán Viktor előadta a maga személyes történetét, melynek értelmében ő eleve tisztában volt azzal, hogy az egyesült európai baloldal

Magyarország ellen fog Brüsszelben szavazni, s nem azért ment oda, hogy őket meggyőzze. Nem, nem, mert ez amúgy is lehetetlen, hiszen ez a népség eleve a rezsicsökkentésben érdekelt multi cégek érdekképviselőiként viselkedik ott. Ő azért ment ki, hogy „megvédje a magyar embereket”, ő az EU helyett arra a kétmillió magyarra hallgat, akik aláírták a rezsicsökkentést támogató kampányívet... A hétperces beszéd végén még visszakézből lehazaárulóztta azokat a magyarországi baloldali képviselőket, akik ott kinn nem őt (értsd: a magyar népet...) támogatták. Nem is vesződnénk ezzel a hihetetlenül szemforgató és az eredeti tárgytól (Tavares-jelentés) ennyire messzire elrugaszkodó beszéddel ilyen terjedelemben, ha nem azt láttuk volna másnap, hogy ez az Orbán-beszéd szinte szó szerint bekerült a július ötödikei országgyűlési határozatba. Olyannyira, hogy csupán a legvége, a hazai baloldal lehazaárulóztatása maradt ki az eredeti gondolatmenetből. Némely elemző már akkor is gyanakodni kezdett, s úgy vélte, hogy ez a beszéd már nem a tavaszi szezon zárása, hanem a hosszú őszi kampányszezon kezdete volt. A későbbiek alapján elmondható, hogy a gyanú nem volt megalapozatlan. (Maga a beszéd, illetve az írásban összefoglalt változata itt olvasható:)

http://www.miniszterelnok.hu/cikk/a_tavares-jelentes_csorbitana_magyarorszag_szuverenitasat

- b. A következő fontos felszólalásra nem kellett nagyon sokat várnunk, július 16-án került sor a szokásos/évi nagykövetségi találkozóra. Ezen a fórumon a kormányfő igen hosszú, több mint egy órás beszédet tartott, amelynek a középpontjában az általa sikeresnek vélt magyar gazdaságpolitika bemutatása állt. A beszéd másik középponti eleme az Európai Unió helyzetének, illetőleg a később csatlakozott, jelenleg még nem eurózónatagok viszonyának az elemzése volt. És ez tényleg elemzés volt, amennyiben mellőzte az unióellenes kirohanásokat, s a tőle megszokott hangvételhez képest meglepően tárgyyszerű, tárgyilagos leírást adott arról a – tagadhatatlanul bonyolult – viszonyról, amely a később csatlakozottak nehézségeiből adódik. (A beszédből később az a mondat híresült el, amely az estelegesen németek által vezetett Európa, illetőleg Oroszország közötti közeledésből a köztes államok számára adódik. Mármost: ilyenkor érdemes megnézni az udvaron a gyerekeinket: megvannak-e még...? A beszéd egészét meghallgatva azt kell mondanunk: nem volt ez olyan borzalmas és elrugaszkodott kitétel, ráadásul éppen olyan dilemmát fogalmazott meg, amely a köztes népek számára nagyon is jól ismert veszélyt jelent.) Ha valaki ezt a

beszédet utólag hallgatja meg, akkor azt érezheti, hogy egy nemzetéért, hazájáért kitüntetett felelősséget érző vezető reális veszélyérzeteket körvonalazó, körültekintő elemzését hallhatta. Ezt a beszédmódot bárhol, bármilyen fórumon el lehetne fogadtatni érdemi vitaalapként, mert – a megszokottal szemben – nem kinyilatkoztatásokból állt, hanem logikus, bár időnként vitatható gondolatmenetekből. Az már más kérdés, hogy az utólagos médiareflexek között a függetlenségi pátosz és az Unió jövőjéhez fűződő szkepszis lett a domináns visszhang, s e torzulásért azért a kormányfői nagyüzem is jócskán felelős lehetett. Lehet, így is szerették volna, mert így illett bele a kampányüzenetek formálódó világába. (A beszéd itt, e mellékelt link közepén mintegy 45 peres összefoglalásban meghallgatható:)

http://www.miniszterelnok.hu/cikk/_magyarország_egyensulyvedelmi_politikat_folytat

- c. Nem egészen két hét múlva aztán „megérkezett” a szokásos nyári botránykő, a július 27-ei bálványosi fórum előadása. Legalább öt éve megszokott már, hogy Orbán Viktor éppen ezen a helyszínen szeret megengedni magának olyan eszmefuttatásokat, amelyekkel kivívja elemzői körök, újságírók, ellenérdekű politikusok széles körének hangos kritikáját. Ez a mostani beszéd mindenekelőtt *három kitétel okán* került a média kitüntetett érdeklődésének középpontjába. Részben amiatt, mert ekkor jelentette be Orbán Viktor IMF-hitelünk idő előtti visszafizetésének ’örömhírét’, ami az adott kontextusban nem jelenthetett mást, mint a nemzeti függetlenségért vívott küzdelem újabb jelentős győzelmi állomását. Részben meg a miatt, mert a hosszadalmas, nagy ívű történelmi áttekintés részeként, egyik konklúziójaként ebben a beszédben nyilvánította a jelenlegi uniós intézményrendszert alkalmatlannak arra, hogy Európa érdemi választ adhasson arra a történelmi kihívásra, ami a mostani nagy világ-átalakulásból számára is kikerülhetetlenül megformálódott. A harmadik elhíresült kitévelt a magyarok „világnemzetté való átalakulásának” meghirdetett programjából lehetett kihámozni.

A csatolt link alapján a csaknem egy órás beszédet meghallgathatjuk. S ha ezt kellő türelemmel tesszük, akkor nem túlzás azt állítani, hogy ez a bálványosi beszéd lehet a kulcs az összes többi mondanivaló megértéséhez. Ez az előadás egyáltalán nem nélkülözötte sem a logikát, sem pedig az önálló világkép nélkülözhetetlen alapjait. Nagyon is világosan felépített mondandó volt, tele olyan tételekkel, amelyeket akár

még kellően meg is lehet védeni, ha egyáltalán előállna bármiféle vitaszituáció. De ilyen helyzet nem állhat elő, hiszen éppen azért szeret Orbán Viktor védett, kockázatoktól mentes alkalmakat keresni saját világképe kifejtéséhez, mert ennek a világképnek nem része sem a diszkusszió, sem pedig a reflexió. Ez a világkép meglehetősen logikus:

- A világ döntő jelentőségű átalakulás előtt áll.
- Ebben az átalakulásban a hagyományos Európa vesztesnek látszik.
- Magyarország azok között a nemzetek között van, amelyek ebben a könyörtelen átalakulásban eleve a vesztesek közé kell, hogy kerüljenek – már csak mérete és történelmi előzményei okán is.
- Ebbe nem lehet beletörődnünk, hanem minden létező forrásunkat, társadalmi támogatásunkat össze kell azért szednünk, hogy erős nemzetté válhassunk.
- Ha erős nemzet leszünk, akkor nem lehet hazánkból évente kivonni horribilis eszközöket a nagyobb, erősebb nemzetek javára.
- Eme erős nemzet-teremtésnek az eszköze a különadók rendszere, valamint a rezsicsökkentési hadművelet is.
- Ezért a következő évi választás nem egyszerű szavazás lesz, hanem a nemzet megmaradásának hosszabb távú kérdéseiről való döntés is.
- A Fidesz az elmúlt három évben már bebizonyította, hogy egyedül ő alkalmas e történelmi jelentőségű átalakulás vezénylésére.

http://www.miniszterelnok.hu/cikk/a_kormany_nemzeti_gazdasagpolitikat_folytat

- X - X - X - X -

E nagy vonalakban ismertetett világkép a bálványosi fórumon került a legaprólékosabb kifejtésre, s mind a korábbi, mind pedig a későbbi előadások leginkább ennek az értelmezési keretnek a segítségével fejthetőek meg. Kritikai elemzésétől ezúttal már csak azért is eltekintenénk, mert a korabeli sajtóban ezt számosan megtették: pl:

- Lőrincz László: Nem volt jó ötlet, nem vált be. HVG. 07.20.
- Lévai Júlia: Egy ellenzéknek szóló alapanyag. ÉS. 08.02.
- Fodor Gábor: Tusványostól keletre. Nsz. 08.17.

- A Népszabadság augusztus 10-ei Hétvége melléklete több oldalas összeállítást szánt a tusványosi állítások cáfolatára, benne a vezető anyaggal: "Ők és mi, avagy a nagy nemzetpolitikai svindli"
- d. Szeptember kilencedikén elindult az őszi parlamenti szezon, s a szokásoknak megfelelően a miniszterelnök napirend előtt szót kért. Beszédében nyilvánvalóvá tette, hogy az ősz – meg a következő teljes időszak – a rezsicsökkentés jegyében zajlik majd, ami szerinte egyenlő az ország függetlenségével. Aki eddig nem sejtette, az ettől a naptól végkép megtudhatta, hogy a kormány számára a rezsicsökkentés (továbbiakban: RCS) minden elképzelhető szempontot magába foglaló, totális politikai kampányakcióvá szélesedő, megkérdőjelezhetetlen üggyé avanszált. Orbán Viktor azt sem rejtette el a parlamenti hallgatóság előtt, hogy a néhány nappal korábban megtartott, visegrádi többnapos frakcióülésen is ennek a szent ügynek a középpontivá tételéről döntöttek. A másik – szintén sorsdöntőnek tartott, de azért határidőhöz kötött „nemzeti ügy - „a devizahitelek érdemi megsegítése lenne, a megoldás kidolgozására a bankok november elsejéig kaptak határidőt. Talán nem is érdemelt volna ez a beszéd külön említést, ám az ellenzéki felszólalások után Orbán Viktor 180 fokos stílusfordulatot tett, s viszontválaszában régen hallható keménységgel kezdte megleckéztetni az ellenzéki megszólalókat. (Akik egyébként csupa olyan dolgot hoztak szóba, amelyekről az ország egész nyáron hangosan beszélgetett: trafikügyeket, Közgép-milliárdokat, stadionépítést stb.) A tízperces viszontválasz már csak azért is figyelmet érdemel, mert Orbán Viktor azzal próbálta megoldani a kínos kérdésekre adandó válaszokat, hogy – hét év után megint - elővette és szó szerint idézte fel Gyurcsány Ferenc 2006-os őszi beszédét. Mondván, hogy akik ehhez asszisztáltak egykoron, azok jobban tennék, ha csöndben maradnának...

Ide is tettük mind a napirend előtti szöveget, mind pedig a viszontválasz tíz percét, mert úgy hisszük: ez a szeptemberi nyitány mindennél ékebben mutatja meg mindazt, amire a következő hat-nyolc hónap során számíthatunk. Vitathatatlanná avatott és megállás nélkül agyondicsért csodafegyver: a rezsicsökkentés, valamint az „elmúlt nyolc évért” kíméletlenül sarokba térdepeltetett ellenzék. Védelem és támadás – megállás nélkül.

http://www.miniszterelnok.hu/cikk/a_rezsicsokkentés_es_a_devizahitelek_támogatása_nemzeti_ügy

<http://www.facebook.com/photo.php?v=10151830124659836&set=vb.298090296092&type=3&theater>

- e. Szeptember 15-én megtartották a szokásos kötcei találkozót, amelyen a szűkös információk szerint Orbán szintén arról győzködte a saját táborát, hogy: 2014 a rezsiharc éve lesz:

http://www.miniszterelnok.hu/cikk/a_rezsiharc_eve_következik

- f. Két nappal később, a tiszteletbeli konzuloknak a parlamentben megtartott találkozóján a miniszterelnök olyan beszédet mondott, amely mind stílusában, mind tartalmában a júliusi nagyköveti beszédre hajazott. Feltehetően értesülhetett az előző hetek negatív visszhangjairól, arról, hogy számos helyen és fórumon a rezsicsökkentési kampány függetlenségi felhangjait erőteljes unió-ellenességként értelmezték. Valószínűleg ennek is volt az köszönhető, hogy a csaknem egy órás beszédben aránytalanul nagy teret szentelt annak bizonygatására, hogy az ő politikája nem euroszkeptikus, hanem eurorealista.. „Amin azt kell érteni, hogy „minden kritikánk ellenére teljes mellszélességgel kiállunk az európai értékek mellett..” Még talán azt is érdemes megjegyezni, hogy a korábbi – szeptemberi – beszédekben már megjelent, de még nem volt domináns elem a magyar gazdaság belátható időn belül történő növekedési kilátásainak előzetes ünneplése. Ezen a találkozón már roppantul optimista gazdasági jövőképpel kecsegtette hallgatóságát. S nagyon valószínű, hogy a körülötte lévő tanácsadói garnitúra is elérkezettnek látta e fordulat előkészítését, hiszen a találkozóról készített filmet/ dokumentumot az alábbi címmel látták el:

http://www.miniszterelnok.hu/cikk/ujra_a_regio_ellovasai_lehetunk

- g. Szeptember 28-án megtartották a Fidesz 25. kongresszusát, amelyen természetesen újból pártelnökké választották Orbán Viktort. A megválasztása utáni beszéd megint és minden korábbinál harciasabb hangvételű „rezsiháborús” jellegű lett. Ebben a nagyívű harci riadóban minden lehetséges kritikust, ellenvetést, ellenfelet egyetlen nagy-nagy táborra gyűrt össze: ők majd valamennyien a RCS ádáz, Nyugatról irányított ügynökei, fizetett aknamunkát végző, a nép ellenségeiként tevékenykedő kártevői lesznek. Nem győzte fokozni hívei éberségét: minden bokorban majd egy RCS-

ellenes, ellenséges ügynökkel fognak találkozni, jobb, ha előre felkészül mindenki erre a hősi, de eredményes küzdelemre. (Küzdelemre? ..Háborúra...!)

A beszédnek elérhető egy videofelvétele az alábbi szöveges összegzés bevezetője utáni képre kattintva:

http://www.miniszterelnok.hu/cikk/2014_a_rezsiharc_eve_lesz Más helyütt viszont megtalálható a szó szerinti leírata, s mindenképpen érdemes megörökíteni, megmenteni, mert ilyen harci riadót talán az ötvenes évek eleje óta nem hallhatott ez az ország:

http://www.miniszterelnok.hu/beszed/2014_a_rezsiharc_eve_lesz

Amúgy, a kongresszus alkalmával készült egy kedves, meghitt zsánerű filmecske is, amely az újonnan megválasztott-régi elnököt mutatja nehéz munkája legünnepebb pillanataiban:

- A film a kormányfői honlap "Viktortv" –menüpontjából menthető ki. Mindössze két és fél perc, érdemes megnéznie mindenkinek, akinek nem adatik meg a személyes kongresszusi részvétel különleges élménye. Régi idők hangulatát megidéző, szeretetteljes emlékmű-állítás:

<http://www.facebook.com/photo.php?v=10151874628944836&set=vb.298090296092&type=3&theater>

(A Fidesz kongresszusának radikális kampány-indító hangvételével az internetes lapok és a blogszféra sokkal intenzívebben foglalatzkodott, mint a hagyományos sajtó, ezért hasznos háttér-elemzés lehet az alábbi gyűjtés tanulmányozása is:

<http://www.fidesz.hu/index.php?Cikk=196085>

<http://www.fidesz.hu/index.php?Cikk=196067>

http://www.miniszterelnok.hu/cikk/2014_a_rezsiharc_eve_lesz

http://mandiner.hu/cikk/20130928_orban_aki_nem_ad_bele_mindent_az_jon_nekem_25_evvel

http://hafr.blog.hu/2013/09/26/a_fidesz_politikai_strategiajarol?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201309

<http://gepnarancs.hu/2013/09/sajnalat-es-irigyseg-az-orbani-hatalomert/>

http://vastagbor.blog.hu/2013/09/28/a_partkongresszus_felkeszult_a_rezsihaborura#more5538283

<http://444.hu/2013/09/28/orban-legoszintebb-mondata/>

<http://www.origo.hu/itthon/20130928-a-fidesz-tisztujito-kongresszusa-a-millenarison.html?sec-1>

<http://www.origo.hu/itthon/20130928-orban-viktor-beszede-a-fidesz-kongresszusan.html?sec-2>

<http://fn.hir24.hu/itthon/2013/09/27/ujratoltott-fidesz-konga/>

X – X – X – X – X – X – X

Szükséges- e valamiféle összegzőt mondanunk az imént bemutatott nyolc beszédhez? Talán azt érdemes kiemelni, ahogyan finomodik, tisztul a **RCS** gondolköre. Eleinte csak az benne a szép, hogy milyen jó lesz majd mindez az embereknek. Aztán, fokozatosan dúsul egy újabb elemmel: mert a külfölddel való szembeszállás és a magyar függetlenségi hagyomány aktualizálására is igen alkalmas. Később, még ezt a vonatkozás is színezhető, mert a lehető legplasztikusabban lehet a segítségével bemutatni a magyar emberek életére törő ádáz külföldi erők aknamunkáját és profitétségét. Innét már csak egyetlen lépés az egykori, 18 évvel ezelőtti felelőtlen privatizáció összekapcsolása a mai profitésséggel, s máris megtudhatjuk/megismerhetjük a rendszerváltás kudarcának legfőbb okait és felelőseit is. Végül, mindezt természetesen össze lehet kapcsolni a mai ellenzékkel és mindenféle kritikussal, s már össze is állt az a hatalmas tabló, aminek a segítségével a magyar tízmilliós lakosságot egyértelműen el lehet majd eligazítani a leendő választási kampány hangzavarában: *a Rcs jó, s aki meg ellenünk van, az nem akar RCS-t.* Ilyen egyszerű ez.

2.4. Egység és kétség – remény és pánik az ellenzéki térfélen

Legutóbbi mérlegkészítésünk során beszámoltunk az ellenzéki pártok sokhónapos egyeztetési törekvéseinek cikk-cakkos útjairól. Az alapvető peremfeltételek a nyár eleje óta mit sem változtak, továbbra is adott az az új választási rendszer, amelyben – főként az egyfordulós jelleg miatt – a sokszínű ellenzék kénytelen lesz majd a lehető legegységesebb szervezeti és jelöltállítási keretek között fellépni. Továbbra is adott a leendő hazai választói tábor hármas tagolódása: a Fidesz biztosan számolhat mintegy kétmillió táborával; az ellenzékiek (nem számítva a Jobbik szimpatizánsait) nagyjából másfél milliónyi biztos szavazóval kalkulálhatnak; és továbbra is egyetlen ismeretlen tömböt, megfejtethetlen talányt jelent a bizonytalanoknak az a millió tábor, amelyről valószínűsíthető a majdani aktív részvétel. Másként összegezve a kilátásokat: bármennyire is jobbnak tűnik a kormányzó erők pozíciója, mégsem mernénk állítani, hogy a jövő évi választás eleve lefutott meccsnek lenne tekinthető.

Ha másért nem, akkor azért, mert mindenekelőtt a tartózkodó/titkolódzó/rejtőzködő százezrek olyan jelentős bizonytalansági tényezőt jelentenek, amelynek okán még az átlagos politikai tévedéseknek, melléfogásoknak is sorsdöntő jelentőségük lehet. Tudják is mindezt a főszereplők – mind a két oldalon. S éppen ezért nem ragadtatjuk el magunkat, ha azt állítjuk, hogy a krónikánk által átfogott időszak legutolsó hónapját – a szeptembert – már csakis e meghatározottságok tükrében volt lehetséges értelmezni.

S ami ezen belül az ellenzéki összefogás legújabb fejleményeit érinti, kénytelenek vagyunk saját magunkat idézni. A nyár elején, június közepén, az év első hónapjainak ellenzéki egység-tanulságait elemezve jutottunk a következő megállapításra: „...Továbbra is az a nagy-nagy – és véleményünk szerint a jövő alakulása szempontjából nézve sorsdöntő jellegű – kérdés, hogy a ma még tartózkodó, milliós nagyságrendű, folyamatosan „bizonytalanoknak” nevezett választópolgárt mivel és hogyan lehet majd aktív részvételre bírni. Ez az a dilemma, amire az ellenzék sem külön-külön, sem pedig együtt az elmúlt negyedév során nem tudott választ és/vagy megoldást találni. Pedig iszonyú erővel keresték a lehetséges, s minél szélesebb körök számára elfogadható megoldásokat. Talán az is lehetett a gond, hogy az – előbb általunk sorsdöntőnek minősített – alapkérdést állandóan széttördelték kisebb-nagyobb részkérdésekké - s a nagy-nagy egyeztetési hullámok során rendre belefeledkeztek ezek titkaiba. Ezáltal pedig kívülről úgy tűnt, mintha az alapkérdést rendszeresen szem elől tévesztették volna...”

Azért idéztünk magunkat, mert ezt a hosszú bekezdést negyedév elteltével maradéktalanul megismételhetjük. Továbbra is talány, hogyan lesz képes az ellenzék a milliányi bizonytalan szavazóval elhítenni, hogy vállalható, választható és támogatandó alternatívát jelentenek. Pedig azt nem mondhatnánk, hogy semmi sem történt volna: nagyon is mozgalmas nyarat zártak az ellenzékiek, talán túlságosan mozgalmasat is, olyan jellegűt, amelyben a szédületes sebességű belső mozgások a kívülállók számára rendre nehezen fel és megismerhető alakzatokká álltak össze. Negyedévvel ezelőtt az ellenzéki egységtörekvések hét olyan alapkérdését diagnosztizáltuk, amelyekre akkor - június elején – még nem lehetett egyértelmű válaszokat találni.

Újból megvizsgálva az akkori kérdéseket, most - október első napjaiban – azt állapíthatjuk meg, hogy *a hét kérdésből ötre már megszületett a válasz:*

ad 1. Lesznek-e együttes és tisztázó tárgyalások? *Igen, lettek.* Eleinte szórványosan, majd augusztustól szisztematikus tárgyalásokon próbálták meg tisztázni a legfontosabb véleménykülönbségeket.

ad 2. Lesz-e megállapodás a 106 egyéni körzetben indítandó jelöltállítás mikéntjéről? *Igen, augusztus 29-én erről is meg tudtak állapodni.*

ad 3. Lesz-e egységes lista, vagy külön listákkal indulnak? *Erről is született megállapodás, koordinált jelöltállítást kombinálnak külön-külön listák állításával.*

ad 4. Lesz-e közösen vállalt miniszterelnök-jelölt? *Erről is megállapodtak: nem lesz... illetve...igen...* Magyarán mondva megkerülték ezt a konfliktust, de egy időre meg is oldották azzal, hogy a megállapodás szerint a két lista közül a nagyobb támogatást kapónak a jelöltje lesz a kormányfő-jelölt. (Ezt értelmezte a későbbiekben úgy az elemzői had, hogy e megoldással Bajnai Gordon úgy hátrált ki a csapdából, hogy ne kelljen látványosan vereséget szenvednie.)

ad 5. Képesek lesznek-e kellő időben megállapodni? *Igen, képesek voltak,* mert augusztus utolsó napjaiban – később részletezendően botrányos körülmények között, de – meg tudtak állapodni. És ez még tényleg „időben” történt.

Maradt azonban a korábbi kérdéseink közül még két olyan dilemma, amelyre még most sem tudható a válasz:

ad 6. Mi lesz a kisebb pártokkal? Ők hogyan lehetnek részesei a leendő ellenzéki összefogásnak? Nos, *erre még 2013 októberében sem tudunk válaszolni,* s nem azért, mert nem olvastunk volna eleget, hanem azért, mert a két nagy ellenzéki pártnak sincs erre nézve olyan megoldási javaslata, amellyel a kisebbek is ki tudtak volna egyezni. (E probléma részleteire a későbbiekben még visszatérünk.)

ad 7. Milyen lesz a leendő összefogás karaktere? A baloldali szavazókat szólítja meg? Középre irányul, ahogyan Bajnai szeretne volna? A Fideszben csalódottakat szeretné összefogni? Nos, *erre ma még nem lehet egyértelmű választ adni.* Kétségtelen, hogy e három karakter között igen sok átfedés található, és az őszre kialakított kétpárti összefogás ezt a kérdést nem nagyon tisztázta. Annyi látható, hogy a baloldali szavazók igényeit ez a

megállapodás képes kielégíteni, de az is tudható, hogy a választások megnyeréshez mindez kevés lesz. A jelenleg formálódó válasz úgy tűnik, erősen függ attól is, hogyan fogalmazzák meg a 2014-es választások tétjét? Bajnai Gordon egykoron – éppen egy évvel ezelőtt – azzal az igénnyel lépett fel, hogy: nemcsak a Fidesz négyéves kormányzását kell korrigálni, hanem a megelőző húsz év is alapvető korrekcióra szorul. Az ő eredeti fellépése ily módon nagyobb távlatokra megnyíló alternatívát sejtetett. Azóta ez a perspektíva fokozatosan szűkül, ám a megmaradó tétet egyre határozottabban fogalmazzák meg. (Legutóbb pl. úgyszólván kiáltványként is megfogalmazódott ez a leszűkített értelmezés: „*Népszavazás Orbán Viktorról.*” *Horn Gábor írása a Népszabadság október 3-ai számában.* Ennek értelmében a választások utáni világról sokkal kevésbé érdemes gondolkodni, s nem kell ennek a részleteivel a választókat fárasztani. A lényeg az, hogy mindegy szálig Orbán ellen...)

x – x – x – x – x - x

Ha áttekintünk ezen a listán, akkor egyáltalán nem látszik reménytelennek az ellenzéki összefogás helyzete, sőt, akár azt is állíthatnánk, hogy negyedév alatt jelentős előrelépések történtek. Végül is, hét fontos talányból ötöt megoldottak és a maradék két kérdésre is ráérnek még válaszolni. Viszont, ha részletesebben áttekintünk az elmúlt három hónap ellenzéki krónikáján, már kevesebb az okunk az optimista alapállásra. A fontos talányok tisztázási folyamata során ugyanis újabb kérdések is előkerültek, illetőleg a régebbieket kellett lényegbe vágó pontokon átfogalmazni. A július elejétől kezdődő időszakot nagyjából nyolc lépésből összerakódó, belülről is sok ellentmondásról tanúskodó folyamatként lehet tömören felvázolni:

1. Július 10. táján az E 14 elküldi a maga „nem teljes” jelöltlistáját a Jókai utcába, ám e lista tényleges szerepét az érintettek is meglehetősen különbözőképpen értelmezték.
2. Július 16-án az MSZP és az E 14 vezetői ötórás közös tanácskozást tartanak a szocialisták székházában. Ennek során elfogadnak egy olyan közös dokumentumot is, amely – győzelem esetén - a leendő kormányprogram alapja lehetne. Megegyeznek a jelöltállítás közös kritériumaiban, s abban is, hogy augusztusban nevesítik is az egyéni választókerületi jelöltek.
3. Augusztus 1. után megkezdődik a két tárgyalódelegáció folyamatos egyeztető munkája. (Az MSZP részéről Tóbiás József és Molnár Zsolt, az E 14 -et pedig Szigetvári Viktor és Karácsony Gergő képviseli.) Az ő dolguk megegyezni az egyéni

választókerületekben állítandó jelöltek felől, a közös/külön lista kérdéséről, valamint a kisebb pártok bevonhatóságának mikéntjéről.

4. Augusztus 10-én Mesterházy Attila megjelenteti a Népszabadságban a „**Tizenöt pont**”- címet viselő programot? kiáltványt? toborzót? ígéretet? kampányüzenetet? Nem tudni, hogy ez a dokumentum hogyan illeszkedik bele a kellős közepén tartó egyeztetési folyamatba.
5. augusztus 21-28. Kitér a két tábor közötti hidegháború és egy teljes héten át azt lehetett hinni, hogy a hónapokon át folytatott egyeztetések eredménytelenül érnek véget. Mindkét vezető néhány napon belül interjúk sokaságát adja, a baloldali/liberális médiában pánikhangulat tör ki, elemzések, kommentárok, publicisztikák tömege lát napvilágot. Mindenki találgat, jósol, magyaráz és félremagyaráz. (Csak a korabeli hangulat érzékeltetése kedvéért utalunk arra, hogy a Népszabadság augusztus 26-ai – hétfői – számában négy teljes oldalon ezzel a konfliktussal foglalatostkodtak. Két nagyinterjú (Bajnai és Mesterházy, külön-külön), 9 szakértői vélemény és 5 cikk/publicisztika csak erről szólt. Legalább eme orgánus olvasóközönsége nem panaszkodhatott az alulinformáltságára...)

Nem szeretnénk elveszni ennek a hétnek az elemzésében, amúgy a korabeli napi- és hetilapokban egy doktori disszertációra való nyersanyag található. A lényegét abban foglalhatjuk össze, hogy ezekben a napokban sűrűsödtek össze a kormányfő-állítás, valamint az E 14-nek járó egyéni képviselőhelyek száma körüli konfliktusok. S a megszólalásaik során mind a két fél erősen úgy emlékezett, mintha alapvetően a Másik lett volna inkorrekt, kiszivárogtató és szószegő.

6. Mindehhez képest augusztus 29-én, csütörtökön, a két pártvezető újra leült tárgyalni és – minden fontos kérdésben megállapodtak. A külön listákon történő indulásban, a kormányfő-jelölés elhalasztásban, valamint a közös egyéni jelölti helyek szétosztásban. Végül is, megszületett a várva várt, csaknem egy éve hön óhajtott ellenzéki összefogás. Mindenki fellélegezhetett. Egy napig. Amíg Gyurcsány Ferenc be nem jelentkezett a nélküle megkötött alku végeredményébe.
7. Néhány napig ezután az lett vezető hír, hogyan nem tud megegyezni egymással GyF és a szocialista vezérkar. E sorok írója őszintén nem érti, hogy miben reménykedett Gyurcsány, hiszen azokkal kellett volna megegyeznie, akiket két évvel ezelőtt úgy hagyott ott, hogy e lépéséért még a pártszakadás kockázatát is vállaltatni akarta velük... Az egyhetes alkudozásról ezúttal is ellentmondó információk jelentek meg,

mindenesetre GYF elérte, hogy napokig vele foglalatosságok a hazai média. (Gyanítom, hogy eleve ez lehetett a célja, s nem nagyon reménykedett semmiféle érdemi eredmény elérésében. Végül is azokkal kellett volna egyetlen héten belül megegyeznie, akikkel korábban egy év alatt sem sikerült.)

8. A legutolsó fázis ez után kezdődött el, amely során szeptemberben azt kellett volna bemutatni, hogyan lesz széleskörű ellenzéki egység abból az alkuból, amit ugyan csak két párt kötött egymással, de jó lenne úgy tenni, mintha azt valamennyi kis párt is hajlandó és képes lenne támogatni? Tagadhatatlan, ez nem kis bravúrt igénylő politikai mutatvány lenne.

Összegzőnk megírásának idején mindebből egyelőre annyit sikerülhet felmutatni, hogy október 23-án van esély valamennyi ellenzéki erő közös fellépésére¹. Meglátjuk. Sok mindentől függhet ez még: az időjárástól, GYF későbbi váratlan ötleteitől, a Fidesz várhatóan kevésbé barátságos ellenlépéseitől, meg... maguktól a protestálni szándékozó százezrektől – ha lesznek ilyenek.

Mint az ebből a szűkre szabott krónikából is kiderülhetett, az ellenzéki egység megtalálása fölöttébb kacskaringós úton haladó folyamat. S amíg az egység szervezeti/választási feltételeinek a kimunkálásán dolgoztak, addig a kormányzati oldalon ezer lóerővel működtették a RCS–nagyüzemet, amelyre – valljuk be – nagyon nehéz bármiféle érdemi választ adni. Az ellenzék ugyanis azzal nem állhat elő, hogy nem szeretne rezsicsökkentést. A később megfizetendő árral meg hiába hozakodnak elő egy olyan országban, ahol a lakosság közgazdasági érdeklődése/műveltsége a következő hónapi fizetés által finanszírozott kiadások átlátásáig tart. Marad tehát a tétova és ellentmondásos beszédmód: mi is szeretnénk RCS-t, de másképpen: Bonyolultan és később. Ezen a terepen tehát roppantul szűk az ellenzéki mozgástér.

Ráadásul a Fidesz már korábban is belekezdett abba a könyörtelen és lejárató kampányba, amelynek alapján szeretné összetolni az „elmúltnyolcév” meglehetősen különböző szerepeket betöltött – mostanában ellenzéki - politikusait. S ha van rá mód, akkor mindegyiküket, mint Gyurcsány szövetségeseit. S ha van rá mód, akkor leginkább az őszi beszédet elmondó GYF természetes szövetségeseiként. Ha nincsen erre mód, akkor is. Eme nagyszabású negatív kampányra szintén nincsen megfelelő ellenzéki stratégia, igaz, nehéz is lenne ilyesmit

¹ Az LMP hívős eleganciával nemet mondott, de talán nem számít.

működtetni olyan körülmények között, amikor a közszolgálati média lényegében a kormányhivatal alosztályává degradálódott.

Ilyen kedvezőtlen körülmények között csak megismételni tudjuk azt, amit negyedévvél ezelőtt írtunk az ellenzéki törekvések esélyeiről: „*A legnagyobb rejtély azonban továbbra is ama milliányi kiváró/reménykedő/bizalmatlan választó megmozdíthatóságának a mikéntje, akiket ezen a későtavaszon sem sikerült kellően vonzó magyarázatokkal, alternatívákkal mobilabbá tenni.* Pedig a Fidesz szinte mindent elkövetett ennek érdekében: hónapokig tartó és egyre neveségesebb trafik-újraelosztási komédiával, átlátszó és valamennyi külföldi fórum által elutasított nemzetközi magatartással, a földügek véglegesnek szánt – pártalapú-elboronálásával, a botrányba fulladt E-út díj-rendszer bevezetésével. S még valamivel: a rezsicsökkentési kampánnyal, amivel szemben úgy tűnik, hogy – egyelőre nincs ellenszer. Sem az ellenzéknek, sem a médiának, sem pedig az érintett, s átvágott lakosságnak”. Hónapokkal ezelőtt írtuk mindezt, s azóta az országban mind többen gondolnak magukban a nem is oly soká elkövetkező választásokra. Mindezt, ha máshonnet nem is, de a magunk folyamatos országjárása során nagyon is pontosan érzékeljük. Valamilyen oknál fogva azonban erről a nézőpontról - mondjuk úgy, hogy az Ismeretlen VÁLASZTÓ szempontjairól - szinte alig-alig szokott szó esni. A kevés kivétel között említhető egy friss írás: meglehet, Lengyel Lászlónak van igaza, aki az október 5-ei Népszabadságban azt írja: „A választás már eldőlt a mélyben. Az eredmény el van ásva a titkaink helyén. Az is eldőlt, hogy a fent ágálóknak megint nem sikerült kapcsolatot találniuk az alul levőkkel. Új politikai, gazdasági és szellemi embereknek, eszméknek kell jönniük, hogy utat nyissunk a lentieknek fölfelé, a fentieknek lefelé. Monológjainkról, leckéztetéseinkről ismét kiderült: nem kérnek belőle.” (Lengyel L. Az utolsó pestises. NSz. 10.05.)

Az eddigieket összefoglalandó fogadjuk el egy pillanatra az idézetben megfogalmazott ítéletet, s állapítsuk meg a következőt: sem a kormánypárti oldalon, sem pedig az ellenzéki térfélen nem sikerült az elmúlt éveket arra felhasználni, hogy ennek az új diskurzusnak akár csak a keretei megformálódhattak volna. Szűkebben az ellenzékre nézve sajnos azt kell mondanunk, hogy hiába a nagy nehezen megalkotott/megtalált egység, ha abba még csak szimbolikusan és gondolatilag sem nem férnek bele a várakozó százazrek.

Irodalom az ellenzéki hónapok fejleményeihez:

G.Fodor Gábor: Ellenzékrekedés. HE Vá. 07.04.

Egyre közelebb a megállapodás. Nsz. 08.08.

Ideje kiállni, MNcs. 08.22.

Ultimátumra ultimátum. NSz. 08. 24/25.

Mesterházy-int: :Ebből így elég volt. NSz. 08.26.

Bajnai-int. :Az ügy fontosabb kettőnkénél. NSz. 08.26.

Titkos záradék és titkos levelek. NSz. 08.27.

Mesterházy: Szeptemberre lerendezzünk. MNcs. 08.29.

Mesterházy: Erőviszonyok. Optimista vagyok. 168 óra, 09.12

Gyurcsány: Az én mondataim egyenesek. MNcs. 09.19.

Tamás Ervin: Forró a kása. NSz. 09.19.

Lakner Zoltán: Váltógondolat és gázsütő. És. 09.27.

További fontos források, elemzések az ellenzéki térféle zajló küzdelemről:

- július 1. után:

http://hvg.hu/itthon/20130710_Baja_Bajnai_Mesterhazy_Orban#utm_source=hirkereso&utm_medium=listing&utm_campaign=hirkereso_2013_7_10

<http://gepnarancs.hu/2013/07/kozel-a-vegso-megegyezes/>

<http://gepnarancs.hu/2013/07/tiz-indok-miert-ne-mesterhazy-legyen-a-kormanyfo/>

http://magyarinfo.blog.hu/2013/07/10/bajnaistak_vs_orban_szekertoloi_avagy_hogyan_tudnank_megerteni_egymast#more5398871

http://kard.blog.hu/2013/07/02/levalthato-e_a_ketpartrendszer

<http://444.hu/2013/07/18/friends-for-ever-attila-gordon/>

http://varanus.blog.hu/2013/07/16/a_megalakult_osszefogas_margojara

- az augusztus végi Nagy Balhé háttéréről és részleteiről:

http://mandiner.hu/cikk/20130830_mesterhazy_hetfon_targyalni_kezdunk_a_dk_val

http://mandiner.hu/cikk/20130827_nemeth_peter_meghalt_a_remeny

http://mandiner.hu/cikk/20130827_lakner_david_bajnai_elfogadta_a_sajat_ajanlatat

http://www.komment.hu/tartalom/20130829-kommentar-mesterhazy-es-bajnai-megallapodasarol.html?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_2013_08

http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=673238&utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201308

http://hvg.hu/velemenynyuzsog/20130829_Nelkulem_2014?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201308

http://orulunkvincent.blog.hu/2013/08/25/kulonvelemenyn_111?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201308

http://torokgaborelemez.blog.hu/2013/08/29/497_biciklicsel?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201308

http://fideszfigyelo.blog.hu/2013/08/29/ellenzeki_megallapodas?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201308

http://ideaintezet.blog.hu/2013/08/30/verseny_es_szolidaritasa_koordinalt_indulas_kilatasai?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201308

<http://gepnarancs.hu/2013/08/addig-toketlenkedett-mesterhazy-es-bajnai-mig-vegul-jo-alkut-kotottek/>

http://magyarinfo.blog.hu/2013/08/29/a_valasztas_lett_az_elovalasztas

http://index.hu/belfold/2013/08/30/mar_kedden_titokban_elasta_a_csatabardot_mesterhazy_es_bajnai/

http://varanus.blog.hu/2013/08/30/meggyutt_559

http://magyarinfo.blog.hu/2013/08/29/a_valasztas_lett_az_elovalasztas

http://hvg.hu/velemenynyuzsog/20130911_Szigetvari_Viktor_valasztas_sorozat

http://hvg.hu/velemenynyuzsog/20130911_vilagszdsz_penzszivattyu_bogar

http://mandiner.hu/cikk/20130911_lakner_david_cselkiralyok

Gyurcsány bejelentkezéséről:

http://mandiner.hu/cikk/20130829_gyurcsany_elbukott_a_teljes_ellenzeki_osszefogas?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201308

<http://gepnarancs.hu/2013/09/a-demokratikus-koalicio-feladata/>

http://varanus.blog.hu/2013/09/10/mi_lesz_veled_gyurcsany

<http://www.hir24.hu/belfold/2013/09/10/gyurcsanyt-kikosarazza-az-mszp/>

3. Futottak még...

Akadtt még ezen a nyáron legalább féltucatnyi olyan ügy, amelynek mindegyike megérdemelné az önálló fejezetként történő taglalást. Vagy azért, mert rendkívül fontos adalékokkal szolgálhatna a gazdaság vagy a politika tényleges működési mechanizmusai

felől. Vagy azért, mert a mai magyar társadalom mentális állapotáról, érzékenységéről/érzékletlenségéről kivételesen jó és hasznos illusztrációt adna. Részben területi okokból, részben pedig felkészültségünk korlátai okán azonban ezek a fejezetszerű kifejtések ezúttal is elmaradnak. Azt azonban megtehetjük, hogy az adott ügy lényegét olyan hosszúságban ismertessük, amely elegendő lehet az utólagos gondolati rekonstrukcióhoz. Valamint azt is, hogy az adott ügyet megpróbáljuk beilleszteni a szélesebb időkeretek között érvényesülő, hosszabb távú tendenciákba. Következik tehát öt-hat olyan eset, amely ezen a nyáron bizonyos időre kivívta magának a kitüntetett médiafigyelmet, ám bizonyos távolságból szemlélve nem jelentett többet a megszokott botrány-felhozatal aktuális darabjánál.(Vagy sem... Rábízzuk ezúttal az Olvasóra az ítéletet.)

3.1. Csányi Sándor a célkeresztben

Július huszadika táján a gazdasági híreket vezető eseményévé vált, hogy Csányi Sándor csaknem 8 milliárd OTP-részvényt a maga vagyonából eladott. Nem kell mondanunk, hogy nemcsak az OTP árfolyama, de az egész magyar tőzsde azonnal megérezte e szokatlan lépés - előre látható – következményeit. Pillanatokon belül találgatások tömege látott napvilágot, és a különféle kombinációk kitalálói még tovább inspirálta az a média-üzengetős nyilatkozatháború, amelynek ezen a nyáron több fordulója is akadt. A kormány erős embere, Lázár János ugyanis többször is szóbeli támadásokat intézett az ország – hosszú ideje – elsőszámú gazdasági nagyhatalma személye ellen. E két jelenség nyilván szorosan összefüggött egymással, csak az lehetett kérdés: hogyan és milyen szerkezetben? A korabeli magyar média szokatlan alaposítással vetette magát rá erre a több mint bizarr, mert... nagyon is „házon belüli jellegű” konfliktusra. Elméletek tucatjai láttak napvilágot. (Mi, itthon egyetlen hónap során egészen csinos vastagságú, mintegy harminc tételből álló külön dossziét nyithattunk ennek az ügynek...) Az összegyűjtött elemzések, valamint a szóbeli magán-közlések nyomán nagyjából négy csomópont köré véljük rendezhetőnek e konfliktus tanulságait:

- A nagyarányú részvény-eladásokra egyidejűleg több oka is lehetett Csányi Sándornak, s ezek között még az sem légből kapott magyarázat, miszerint fokozatosan átrendezné portfólióját a közép-európai súlyt képviselő élelmiszeripar felépítésére. Ám az is igaz, hogy az elmúlt hónapok kormányzati politikája az egész bankszféra számára nem sok

jót ígért. (A részletekről nagyon körültekintő információkat ad a Figyelő augusztus elsejei / 31. / számában „A Csányi-eladások” című elemzés. Ebben tíz különböző hipotézis melletti és elleni érveket olvashatunk, igen korrekt és szakszerű megírásban.)

- A miniszterelnökségi államtitkár, Lázár János és az OTP-vezér közötti konfliktusnak is meglepően gazdag és használható irodalma támadt ezen a nyáron. Az összegyűjtött anyagból például soha korábban nem tapasztalható mélységben derül ki a jelenlegi csúcs-gazdasági és politikai elit összefonódásainak zűrös világa. (Már csak ezért is érdemes volt ezt a konfliktust kiobbantani...A három legkitűnőbb írás ez ügyben, időrendi sorrendben: *Csuhaj Ildikó: Orbán Viktor, Lázár János és Csányi Sándor esete a kávéval. NSz. 07.26., A „tehetséges” és az „uzsorás”. Lázár és Csányi ellentéte. Figyelő, 08.15., valamint a Hvg 08.19-es számában megjelent hosszabb elemzés: Kamarillapolitika. Éleződő Csányi-Lázár-viszály* címmel.) Némely írás megpróbál utalni arra, hogy Csányi politikai barátai közül néhányuknak a háttérben meggyengülhetett a korábbi kivételes hatalmi súlya, s ezen belül is a hozzá közeli barátságban lévő Pintér Sándor pozíciója van átrendeződőben - éppen Lázár János rovására...
- A konfliktus sokszínűségéből akadtak, akik a Csányi-féle birodalom egészének a gyengülését olvasták ki és írták meg. E témakörrel a Figyelő meglehetősen szokatlan terjedelmű dokumentációt közölt: hat teljes oldalon keresztül vette górcső alá az alig áttekinthető méretű Csányi-cégbirodalom utóbbi évekbeli defenzíváját. (*A kifárasztott vezér. Fi. 08.01.*)
- S végül, a negyedik metszetről külön kell megemlékeznünk: részben a miatt, mert ezt tartanánk a leglényegesebbnek, részben pedig azért, mert ennek a megértéséhez volt szükségünk leginkább - sokféle és bennfentes forrásokból származó – privát információkra. A dolog természetéből adódóan ennek ugyanaz az előnye, mint a hátránya: máshonnan nem beszerezhetőek, de nem is igazolhatóak közvetlenül. A lényeg az, hogy a Fideszt körülvevő, többnyire rejtőzködő gazdasági-nagyhatalmi holdudvar világában drámai mértékű és méretű átrendeződés kezdődött el, még a választások előtt. Részben generációs alapon, mert a Csányi (és már korábban Demján) elleni támadások mögött nagy vonalakban az a Spéder Zsolt- Lontai Dávid-Vojnits Tamás- Lantos Csaba –csoportosulás húzódik meg, amely úgy ítéli meg, hogy eljött az ideje az ő helyfoglalásuknak. A dolog pikantériája az, hogy a nevezettek mindegyike egykoron maga is Csányi Sándor műhelyében tanulhatta ki a milliárdos

tétekben való játékok örömeit. (Ennyiben jó iskolájuk lehetett...) Magyarán, generációs cseréről – is – szó van, s ebben a játszmában természetesen kapcsolódnak össze a fiatalabb kormányzati technokrácia érdekei a szintén hasonló korosztályhoz tartozó Fideszes (a pályájuk kezdetétől a Fideszes körökben szocializálódott) nagyvállalkozói garnitúra jövőbeni érdekeivel. Ezt az elméletet igencsak megerősíti az a tény, miszerint a következő ciklusban várható uniós ezermilliárdok szétterítésére létrehozandó banki háttér korántsem Csányi Sándor várakozásai szerint alakult. S ami még inkább valószínűsíti mindezt, az a takarékszövetkezetek rapid államosításának szintén a Csányi/Demján-érdekeltségek rovására történő megoldása az idei nyárelőn. Szóval, lehetségesek olyan pontok, ahol e szerteágazó történet-futam legfontosabb száalai igenis összeköthetőek. (A sokféle elemzés között akadt egy olyan alapos, szokatlanul informatív publikáció is, amely e csere egyik kulcsfigurájának az eddigi pályafutását alapul véve, akár tantörténetként is olvasható: A Figyelő „*Miért éppen Spéder?*” I.- II: / *Fi. 08. 08. és 08.15. számok*/ című, kétrészes írása esettanulmány-alapossággal dolgozza fel az említett problémakör személyes háttérét.)

Tanulságokat nem vonnánk le. Már csak azért sem, mert úgy véljük, hogy ez a sok-sok szálon bonyolódó fejlemény még nem érte el azon érettségi fokát, amikor már megvonható lenne belőle a tartós érvényű mérleg. A belső háború elkezdődött, és a legfontosabb kulcsszereplők még maguk sem döntötték el, hogy hova szeretnének véglegesen állni.

További források a Csányi-ügyekhez:

<http://most.444.hu/2013/09/02/nem-is-tudni-ki-az-ellenseg-ki-a-barat/>

<http://www.atv.hu/belfold/20130903-a-10-legutosebb-mondat-csanyi-sandortol>

http://mandiner.hu/cikk/20130904_csanyi_sandor_ellensegekrol_es_baratokrol

http://hacsaknem.blog.hu/2013/09/03/a_legnagyobb_uzsoras_es_a_magyar_kozelet_moral_is_helyzete?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201309

<http://velemenyzeser.444.hu/2013/09/04/miert-pont-a-devizahitel-fontos-a-kormanyrak/>

3.2. Fociügyek

Ezen a nyáron példátlan szégyen esett meg a magyar labdarúgás sok-sok kudarcot megélt szerelmeseivel. Mind a négy kupacsapatunk már az előselejtezők legelső körében kiesett, ráadásul olyan, nevenincs csapatok ellen, amelyek az amatőr-státuszt is alulról súrolják. S még alig múlt el a kudarc miatti harag, amikor néhány héttel később a magyar válogatott az utóbbi évek legfontosabb vébéselejtezőjén, Bukarestben nyújtott semmihez sem hasonlíthatóan kiábrándító teljesítményt. Ez így, együtt már sok volt... Szinte varázsütésre kezdett el mindenkit érdeklíteni az, hogy mennyibe kerül az országnak, a költségvetésnek ez a minősíthetetlen produkció? (Miközben a kajak-kenu vb-én, meg előtte az úszók világbajnokságán más sportágak képviselői a focistáknak nyújtott támogatás töredékéből voltak képesek valóban világszínvonalú teljesítményekre...) S hogy a jóból ne legyen elég: a stadionépítések hirtelen reflektorfénybe kerülésével nagyjából egy időben derült ki, hogy a miniszterelnök egykori falujában háromezer-ötszáz főt befogadó stadiont építtet... a saját háza kertjének végében egy olyan falunak, ahol a lakosság 1600 főt számlál...

Mindezt az örömet a magyar politikai sors 2013 nyarán nagyjából öt hétnyi időtartamra koncentrálni össze. Nem csoda, ha a megszokotthoz képest tömegek kezdtek számolni: mi mennyi? Mennyibe kerül nekünk ez a megkerült focimánia? Nem fogjuk ehelyütt ezt a misztériumot megfejtetni, de azért egy-két adatot idéznénk a tucatnyi elemzés legmegbízhatóbb megállapításaiból:

- A magyar labdarúgásba az elmúlt évben nagyjából 20 milliárd körüli összeg került be, részben legálisan, részben pedig ellenőrizhetetlen módon.
- A magyar professzionális labdarúgás összbevételeinek hat /!/ százaléka származott az alaptevékenységből kapott bevételekből (jegyeladás, televíziós közvetítések stb.).
- Az NB I-es klubok között is óriási különbségek találhatók, a kormányfő kedvenc csapata, a Videoton pl. nagyjából tízszer akkora összegből gazdálkodhat, mint pl. a Pápa, vagy a Pécs. Az is sokat mondó adat, miszerint a Videoton bevétele 2233 millió forint, a költségvetése pedig 3002 millió...
- Stadionépítésekre az idén mintegy 40 milliárd forintot fordít Magyarország, a pontos adatok a források sokfélesége okán nem tudhatók.

- Az egyes politikusok lobbijerjét pontosan mutatja az általuk támogatott klub pénzügyi lehetősége. (A legkirívóbb példa Tállai államtitkár csapatának, a Mezőkövesdnek a költségvetés rendkívüli tartalékából történt 400 millió forintos kistafirozása...).
- A nemrégiben bemutatott jövő évi költségvetés is elrejt a foci-finanszírozás szépséges részleteit, de a nyilvánosan hozzáférhető adatsor is több mint árulkodó. Hogyan alakult az elmúlt három évben a költségvetésnek a „Sport és szabadidős tevékenységek”- adatsorának támogatása: 2012: 68 333 Md/, 2013: 73420 Md/, 2014-es előirányzat: 105483 Md, azaz 2012/ 2014-es összehasonlításban: 154 % -os a növekedést egy recessziós/stagnáló országban. Nem is folytatnánk. Mindannyian büszkék leszünk jövőre a felcsúti stadionra, hiszen Magyarország jobban teljesít

Néhány megvilágosító erejű írás foci-ügyekben:

- Focigarchák. Fi. 08.08.
- Forinttemető. Mennyiben van nekünk a hazai labdarúgás? MNcs. 08.08.
- A Fidesz-kormány sportmilliárdjai. Hvg. 08.03.
- Felcsút, focifalu. HeVá, 07. 25.
- Török Gábor: Magas labda, HeVÁ. 08.01.
- A foci küldetése. Figyelő, a szerk. álláspontja. 08.08.
- Sárpiramis. MNcs, szerk. 08.08.

3.3. Még egyszer a trafikokról

Orbán Viktor október nyolcadikán ünnepélyes körülmények között vehette át a WHO főigazgatójától azt az elismerő diplomát, amivel az Egészségügyi Világszervezet a magyar kormányfőt a dohányzás visszaszorítása érdekében kifejtett munkájáért tüntette ki. Az esti híradókban mindenütt meleg hangon emlékeztek meg erről a jelentős nemzetközi sikerről, miközben itthoni magányunkban azon füstölögtem, hogy miért is nem Lázár János lett e különleges kitüntetés méltó birtokosa? Hiszen még Csányi Sándor is elismerte a trafik-akcióban szerzett érdemeit... A kitüntetést kiérdemlő Orbán Viktor rögtönzött előadásban azt is elmondta, hogy milyen sikerrel szerveztük át a dohánykereskedelmet, s az olykor elhangzó kritikai hangok pedig köztudottan a nagy dohányipari cégek által szervezett lejárató kampány részei voltak.

A mi utcánkban összesen hat nemzeti dohánybolt nyílt, s amikor elmegyek előttük, soha nem látok senkit bent, de bemenni és kijönni sem. Ez a mi hibánk, mert nem dohányzunk. Igaz, a házunk melletti középiskolások délután kettő tájt húszas/harmincas csoportokba verődve várakoznak a Nemzeti Dohánybolt – házunkban tanyát vert – boltjával szemközi járdán. Nem eredménytelenül, mert előbb-utóbb előbukkan a környék hivatásos homeless-e, akinek feltehetően az lehet az egyetlen kereső foglalkozása, hogy ő veszi a tinédzsereknek a cigarettát. Szóval, a mi utcánkban talán még a kormányfő magának megoldandó feladatot, biztosan az itteni anomáliák előállítója is a gátlástalan utóvédharcot folytató nagy nemzetközi dohány multik ármánykodása.

A trafiküggyel foglalkozó szaksajtónak, meg a fészbukon terjedő vitáknak egészen másféle képe kerekedett ki erről a nagy nyári fényes antinikotinista győzelemről:

- Először is, a költségvetésnek a dohányforgalomból származó bevétele drámai arányokban esett vissza. Igaz, a forgalmazó helyek számának drasztikus visszaesése erre talán magyarázat lehet.
- A hírek arról is beszámolnak, hogy a feketekereskedelem, meg az ukrain határon át bonyolított csempészet viszont soha nem látott trükkök elharapódzásával virágzik.
- A becsukó boltok sikertelensége mögött a hozzáértők egészen érdekes jelenségre bukkantak: lényegében két nagy hálózat kezébe összpontosul a koncessziók nagyobb része, a Continental-csoportéba, valamint a Mészáros-család érdekkörébe. S ez utóbbiak meg tudták szerezni a nagyobb bevásárlóközpontokhoz tartozó dohányboltokat, ezért az ő hasznuk azonnal kiugróan nagyobb, mint a konkurenseiké. Következmény: elkezdődött a két nagy háló közötti, ezer szálon folyó küzdelem, és nem tudni, hogy az újabb szabályok melyiküknek kedveznek majd.
- S még egy folklorisztikus történet: számtalan helyen tanulnak meg maguknak sodorni cigarettákat, s egészen elképesztő találékonysággal alakítanak át egyéb célú gépek-dohányvágó eszközökké, amelyhez a dohányt vagy maguk termelik, vagy hozzálopják a földekről.

2013 októberében az a gyanúnk, hogy a nyár kezdetének nagy botránya nem érhetett még teljesen véget, újabb és újabb fejlemények előkerülésének lehetünk még tanúi. Lehetett volna még egy kicsit várni azzal a WHO kitüntetéssel, de az is lehet, hogy az otthoni dicsőségfalról már csak ez az egy hiányzott. (Mint annak idején Brezsnyevnek a Hős anyja címe☺).

Némi segédiródlom:

- Szigorúan ellenőrzött szívások. MNcs. 08.08.
- Trafikos albérlők kerestetnek. NSz. 09.03.
- Nincs dohány a cigiben Nsz. 09. 19.
- Megharcolnak a nagy dohányért a trafikosok. Nsz. 10. 02.

További netes háttér-irodalmak:

<http://gepnarancs.hu/2013/07/trafik-uldozesi-kepzavar-a-fideszben/http://www.origo.hu/gazdasag/20130710-nepszavazas-csokkentheti-a-nemzeti-dohanyboltok-beveteleit-es-az-arusithato-termekek-koret.html?source=hirlevel><http://www.origo.hu/gazdasag/20130710-nepszavazas-csokkentheti-a-nemzeti-dohanyboltok-beveteleit-es-az-arusithato-termekek-koret.html?source=hirlevel>http://kard.blog.hu/2013/07/19/mutyik_rendszerhiba_vagy_maga_a_rendszerhttp://index.hu/gazdasag/2013/09/11/dohany_jovedeki_ado/

3.4. Újabb nyílt sebek a kultúrharc frontjain

*Aki marad, majd más szépet csinál,
kíváncsiság övezze, s ne harag,
az elmenők szaga itt marad úgyis,
mint menzán a szívós kelkáposztaszag.*

Nádasdy Ádám: Gondolatok a színházban, ÉS. 07.05. /Elhangzott a Nemzeti búcsún, június 30-án./

Korábbi negyedéves elemzéseink során is rendre erős kísértést éreztünk a - vállalt tárgykörünktől igen csak távol eső – folyamatos kulturális küzdelmekről való megemlékezésekre. Aztán a többi mondanivaló súlya a legtöbbször kiszorította ezt a témakört. Ezúttal egy rövidebb szösszenet erejéig már csak azért is kivételt tennénk, mert a kampányok kezdő időpontjai mindig is megteremtették az olyan jellegű kulturális küzdelmek kereteit, amelyekből a későbbiekben igen könnyen formálódhattak vaskosan politikai jelentőségű konfliktusok is. Ezen a nyáron többször is volt ilyen jellegű élményünk.

Június utolsó napján színházi rendezvényeken soha még nem látott méretű tömeg köszöntötte Alföldi Róbertet, a Nemzeti Színház leköszönő igazgatóját. A kortárs magyar kultúra színe-virága az alkalomhoz megszült produkcióval kedveskedett (az iménti mottó négy sora is az ehelyütt, a szerzője által előadott, alkalmi versből való), az épület körül ezrek és ezrek nézték kivetítőkön a benti a műsort. Éjfélig is eltartott az a fura, majálisszerű, kulturális búcsú, ahogyan a fővárosi színházkedvelő tömeg elköszönt a megkedvelt

társulatától és persze, Alföldi Róberttől. Aki ott volt, az joggal érezhette úgy, hogy a 2010 májusa utáni rendszerrel szembeni legnagyobb jelentőségű kulturális/politikai demonstráció emeltfejtű részese. Mindenki tudta, hogy miről van és volt szó, éppen ezért nem volt szükség sem beszédekre, sem petíciókra - a program sokszínűsége és ereje önmagáért állt helyt.

S aztán alig másfél hónap múlva - újra Alföldi... Ezúttal a szegedi szabadtéri produkció, az „István, a király” kapcsán. Az RTL jóvoltából az ünnepi estén milliós tömeg is megnézhetette azt, amit előtte és után is tízezrek megkaphattak az élő előadásokon: az egykori, negyven évvel ezelőtti darab ÚJRAÉRTELMEZÉSÉT.

Még azon az éjjelen elszabadult a pokol az interneten. Ezerféle szenvedélyes elemzés, vélemény csapott össze egymással. S a következő hetekben ez az értelmezési vita egy pillanatra sem maradt meg a médiumok kulturális rovatainak keretei között. E vitában e mostani írásunkban nem fogunk állást foglalni. (A magam véleményét én is még azon az éjjelen, öt perccel a darab befejeződése után felírtam a fészbukra, meg is lepődtem egy óra múlva, hogy e kései időben milyen sokan reagáltak rá. Csak másnap értettem meg, hogy ezen a ponton olyan erővel fog fellángolni a két politikai tábor kultúrharca, amihez fogható hevességű küzdelemre legutoljára a médiaháború idején volt talán példa.) Az érték-csaták mélysége és sokszínűsége még azonos táborokon belül is egészen elképesztően tarka jelleget öltött.

A végtelenül gazdag kínálatból csak néhány, nagyon jellegzetes értelmezésre hívjuk fel helyütt a figyelmet:

- Skonda Mária: Nincs nyár kultúrbotrány nélkül? HeVá 08.29.
- G. Fodor Gábor: Minden rendben. HeVá.09.05.
- Csizmadia Ervin: DE! Kell!. Nsz. 08.30,
- Pusztai Erzsébet: Koppány szemével? Nsz. 08.30.

Az egész csatazajnak számos fontos és alaposan elemzendő tanulsága van, ezek közül beérjük csupán annak a felvillantásával, hogy a közelgő kampány idején bármilyen semlegesnek tűnő eseménynek meg lehet majd az esélye arra, hogy ugyanilyen politikai ütközőtereppe váljon. S maguk a hírbe hozottak legyenek majd leginkább meglepődve azon: hová is kerültek.

A színházak tájáról a későbbiekben is rendszeresen hallható lett a csatazaj. Elegendő csupán utalnunk arra a végtelenül szomorú bohózatra, ahogyan a főváros a Vígszínház igazgatói

székének újra-pályáztatása kapcsán viselkedik. Szinte ugyanaz a kellemetlen ízű, álságos meccs történik, mint korábban a Nemzeti sorsán; komoly művészeti teljesítményt nyújtó alkotókkal járatnak megszégyenítő pávatáncokat. Mindez beleilleszkedik abba a folyamatos intézmény-elsajátításba, ami az elmúlt egy-két hónapban is feltartóztathatatlanul zajlik. Kezdve a Múcsarnok és a Hild-villa odaitélésétől a Széchenyi Könyvtár igazgató-cseréjéig. Mindezen ügyek mögött minden esetben a hivatalos, államilag előállított kultúrpolitika frissen kinevezett, megbízhatónak gondolt képviselői lettek /lesznek a kedvezményezettek, a vesztesek pedig azok, akikről azt feltételezik, hogy kulturális ízlésük, eddigi alkotói/vezetői teljesítményük, bármilyen módon, de összeköthető az eltörölni kívánt rendszer-előd világképével. A legtöbbször minderre nem kell közvetlen bizonyíték, hanem elegendő az adott kulturális intézményi világban működő kormányzati szimpatizánsok informális súgásaira hallgatni. A legtöbbször ugyanis a kinevező kerüli a nyílt állásfoglalást, beéri a hatalmi szó erejével. S meg sem gondolja, hogy már a kezdet kezdetén, a legelső napon miféle hátrányos teherrel nehezíti meg kinevezettje helyzetét.

A számtalan példával illusztrálható probléma mögött a mélyben az értelmiségi csoportokat sokszor évtizedek óta megosztó, soha ki nem beszélt gyanakvások, féltékenységek, mellőzöttségi tudatok, vélt és valós kudarcok fölösleges – és: csoportszintű! - számon tartása található. Az egyedi ügyek pedig nagyon alkalmasak arra, hogy a segítségükkel pillanatokon belül mozgósíthatóak legyenek az egyébként éppen nyugalomban lévő táborok.

Az elmúlt hónapok kultúrharcainak legtanulságosabb és legszomorúbb vitáját például egy szerencsétlen – augusztus végi - levélváltás indította útnak, s a következményei máig nem csillapodnak. Sőt. Dióhéjban: Csontos János nevű költő/újságíró a Magyar Nemzet augusztus 19-ei számában azzal a képtelenséggel vádolta meg – mellelleg ... – a Nadas/Esterházy/Parti Nagy triót, hogy azok évtizedekkel ezelőtt alkut kötöttek az akkor uralkodó Aczél Györggyel annak érdekében, hogy a hatalmi segítségért cserébe ők majd kiszorítják az irodalomból az akkor szerveződő fiatal népi vonulatot, az Elérhetetlen föld-antológia szerzői körét.

A megvádoltak később az És-ben vitriolos válaszokat írtak, majd ennek nyomán Mezey Katalin (az antológia szellemi örököseként) kilátástalan vitába kezdett bonyolódni – úgyszólván minden irányba. Mindezt csak azért idéztük fel, hogy felhívjuk a figyelmet a permanens kultúrharckok egyik legfontosabb tüzelőanyagára: a Múltért vívott harcoknak a jelentőségére. Ahogyan távolodunk az 1989 előtti évektől, úgy halványul el az egykoron megtörténtek tényleges mivolta, s a helyükbe a legkülönbözőbb módon

stilizált/kitalált/megmásított sérelmek végtelen világa kerül. S e vitákban törvényszerűen válik minden érintett kisszerűvé és nevetségessé. A végeredmény sajnos azonban az, hogy mesterséges konfliktusok segítségével sikerült állandósítani az alkotó munkát végző értelmiségiek között is azt a fajta kényszerű politikai küzdelmet, ami nekik nagyon nem áll jól. Igaz, senkinek sem.

S végül, első pillantásra talán nem illenék bele a kultúrpolitikai küzdelmek világába mindaz a zűrzavar, ami a tanévkezdet heteiben végigsöpört a közoktatás világán. De több pillantás után már nagyon is beleillő mozaikdarab ez is. Mindenekelőtt azért, mert ezen az őszön rendszeralkotó erejűvé érett össze a Hofmann Rózsa nevével fémjelzett, három éve tartó erőfeszítés a közoktatás átalakításáért. Ennek lényege az 1985-ös közoktatási reform alapelveinek módszeres lebontása. Az az oktatási reform három vezérelvre épített: az autonómia tiszteletére, a decentralizációra és az alternatívitás megengedésére.

(Megint a személyes érintettségemet kell jeleznem, az akkori reform Gázsó Ferenc oktatási miniszterhelyettes sokéves erőfeszítéseinek volt a gyümölcse, én pedig akkoriban már negyedik éve abban a kutatócsoportban dolgoztam, amit ő vezetett. S valamennyien nagy dolognak tartottuk az oktatás demokratizálását és modernizálását.)

Nos, 2013 ősze óta az autonómia helyett a központosítás uralkodik az oktatási szféra minden szintjén, az alternatívitást felváltja az egységes tananyagok központilag történő favorizálása, a decentralizáláshoz pedig talán annyit is elegendő mondani: a több mint százezres magyar pedagógus-társadalom ezután egyetlen nagyüzem dolgozójaként élvezheti az új világ intézményi kereteit. A részleteket talán mellőzhetjük: államosított pedagógus-társadalom, központosított tankönyv-terjesztés, majd íratás, fegyelmezett iskolarend – betarthatatlan, új szabályokkal. Nagyobbik unokánk ezen az őszön lépett be ebbe a rendszerbe, s így a mi életünk mindennapjaiba is azok a gondok, ahogyan az iskola nem képes érdemben négy óráig lefoglalni a gyereket; ahogyan nem lehetséges a mindennapos testnevelést egyik évről a másikra megszervezni; ahogyan nem tud mit kezdeni az iskola a hitoktatásra jelentkezőkkel stb.

Az alábbi netes kommentár-irodalom meglehetősen sokszínű képet nyújt a tanév-kezdetkor előállott gondokról:

http://tenytar.blog.hu/2013/06/21/felsooktatas_roghoz_kotes_es_bizonytalansag_tovabbra_is

<http://gepnarancs.hu/2013/09/rozs-nagyanyo/>

<http://gepnarancs.hu/2013/09/indul-az-idei-agyimosoda/>

http://kard.blog.hu/2013/09/01/kotelezo_napkozi_benyeljuk_ezt_is

http://vastagbor.blog.hu/2013/09/02/unnepelyesen_megnyitjuk_az_1953_54-es_tanevet

<http://444.hu/2013/09/03/tanarok-uzennek-hoffmann-rozsanak/>

<http://www.origo.hu/itthon/20130902-nem-indult-zokkenomentesen-az-uj-tanev.html>

http://varanus.blog.hu/2013/09/02/feszbuk_tankonyv_tanevkezdes_orbanlandon

A pedagógus életpálya-modelligéret megvalósításának ellentmondásairól más helyen fogunk megemlékezni, úgy hisszük, hogy az eddig vázlatosan összefoglaltak is indokolják, miért kapcsoltuk ezt a probléma-halmot a kultúrharok világához? Mert ugyanarról van szó, csak egy másik alrendszerben: Minden áron Új Világot kell teremteni, felülről, közvetlen állami/kormányzati szándékoktól vezérelve. A szellemi élet egészében felszámolandóak az autonóm törekvések, csak ellenőrzött és központilag jóváhagyott elképzeléseket lehet legitimnek tekinteni. Szerkezetében nincsen nagy különbség abban, ahogyan az új rendszer működik, legyen szó akár a színházak, akár a kutatóintézetek, vagy az egyetemi élet, esetleg a közoktatás világáról. Mindez persze leginkább a szándékok, központi törekvések szemszögéből igaz, valójában a mindennapi működés valamennyi szellemi területen sokkal inkább mutatja a káosz, a kiszámíthatatlanság és a gyorsuló szétesés képeit. S a választásokig hátra lévő nyolc-kilenc hónap során lényegesen mindez már aligha változhat.

4. Gazdasági dimenziók

4.1. Gazdasági növekedés

A KSH 2013 szeptemberében publikált adatai (módosított) szerint a magyar gazdaság már a globális válság Európára való áttételeződése előtt, 2008 harmadik negyedévében recesszióba került,² amiből 2009 végére sikerült kijönnünk, ám 2012 első felében ismét visszasüllyedtünk e pályára. A második recessziós szakasz – a korábbi közlésekkel ellentétben – 2012 harmadik negyedévében véget ért. 2013. első negyedévében 0,6 százalékkal nőtt a bruttó hazai termék az előző negyedévhez képest (a szezonálisan és naptárhatással kiigazított és kiegyensúlyozott adatok szerint). A lendület azonban a második negyedévben megtört, és mindössze 0,1

² Elfogadva azt, hogy recesszióról akkor szólunk, ha két egymást követő negyedévben csökken a GDP.

százalékos, inkább stagnálást jelző „növekedés” következett be. Az első negyedévi GDP-szaporulat kiemelkedett az unióban – csak a balti országokban volt erőteljesebb -, ám a második negyedévi 0,1 százalékos növekedési többlettel az utolsók közé kerültünk az Unión belül azon államok körében, ahol nincs recesszió. De az első negyedévi lendületet is annak ismeretében kell a helyén értékelnünk, hogy nagyon mély volt a viszonyítási bázis: a 2012. utolsó negyedévi teljesítményünk a globális válság idejére emlékeztetett.

1. táblázat

A bruttó hazai termék alakulása

Idő	Előző év azonos időszaka = 100 % (naptárhatással kiigazított adatok szerint)	Előző negyedév = 100 % (szezonálisan és naptárhatással kiigazított adatok szerint)
2010	101,1	-
2011	101,6	-
2012	98,2	-
I. negyedév	98,9	98,5
II. negyedév	98,3	99,5
III. negyedév	98,4	100,0
IV. negyedév	97,3	95,5
2013. I. negyedév	99,6	100,6
II. negyedév	100,5	100,1

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

2013 első felében a nyers és a kiigazított adatok szerint is stagnálás közeli állapotot mutatott a magyar gazdaság: az egy évvel korábbi értékhez képest – a kiigazítatlan adatok alapján - 0,2 százalékkal csökkent a bruttó hazai termék. Ez a visszaesés hajszálnyival kisebb volt az Unión belülinél (-0,3 %), de az EU-ban magasabb volt a bázis. Az unióhoz később csatlakozottak körében azonban csak Szlovénia és Csehország jelzett gyengébb teljesítményt, a többiek rendre mind növekedtek. Különösen kiemelkedően fejlődtek a balti országok, ahol a múlt évi magas bázis ellenére 1,4-5,2 százalék között nőtt a GDP.

Az egy főre jutó, vásárlóerő-paritás alapján számított GDP tekintetében 2012-ben is visszacsúsztuk egy helyet, az Unión belül a 22.-ket foglaltuk el. Az elmúlt évben megelőzött bennünket Lengyelország, és nagyon a közelünkbe került Litvánia (mindössze 3,3

százalékkal maradt csak el tőlünk). E mutató szerint az EU-17 átlagának a 65,7 százalékát értük el, ami a válság legmélyebb événél, a 2009. évinél mindössze 0,5 százalékponttal volt csak magasabb. Ugyanezen idő alatt Szlovákia majdnem 3 százalékpontot tudott javítani, s folyamatos konvergenciájával elérte 2012-ben az Unió átlagának a háromnegyedét (vagyis közel 10 százalékponttal maradtunk el 2012-ben a szlovák gazdaság teljesítményétől). A német gazdaságtól való távolságunk is nőtt 2010-2012 között: az egy főre jutó GDP alapján 2009-ben a német GDP 56,8 százalékát értük el, ám e mutató értéke 2010-től olvadni kezdett, és 2012-ben már csak 54,1 százalékot tett ki. Mivel 2013-ban Németország dinamikája nagyjából meg fog egyezni a mienkével, a távolság nem csökken.

Ágazatilag nézve az első félévi teljesítményt felfelé húzta – az időjárásnak köszönhetően - a mezőgazdaság, továbbá az építőipar, a logisztikai ágazatok, az ingatlanügyletek, valamint a művészet, szórakozás, egyéb szolgáltatás ágazat. Ezzel szemben továbbra is visszaesést jeleztek a versenyszektor meghatározó ágazatai, így az ipar, a kereskedelem és vendéglátás, valamint más szolgáltatások is. Az egy évvel korábbi állapotokhoz képest hat területen romlott a teljesítmény, eminensen a feldolgozóiparban - a járműipari fejlesztések ellenére is. Az építőipar belendülését az uniós források magyarázzák, a szállítás, raktározás területén pedig az exporthoz kapcsolódó növekvő kereslet eredményezte a dinamizálódást (a belföldi áru-tonnakilométer csökkent és csak a személyforgalom nőtt). A múlt évinél kedvezőbb 2013. első félévi teljesítmény tehát alapvetően külső tényezőknek (időjárás, uniós pénzek, külső kereslet) volt köszönhető.

2. táblázat

**A bruttó hazai termék termelésének volumenindexei
(előző év azonos időszaka = 100 %)**

Ágazatok	2012	2012. I. félév	2013. I. félév
Mezőgazdaság, erdő- és halgazdálkodás	78,8	87,1	112,9
Ipar	98,9	99,8	98,4
Ebből feldolgozóipar	99,3	100,5	98,8
Építőipar	93,6	88,6	105,1
Szolgáltatás, ebből:	99,4	99,7	99,7
Kereskedelem, szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás	98,8	99,2	98,3
Szállítás, raktározás	97,5	96,7	101,3
Információ, kommunikáció	103,4	103,3	99,7
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	97,0	97,4	98,8
Ingatlanügyletek	98,8	99,4	100,9
Szakmai tud., műszaki és adminisztratív tevékenység	99,9	99,8	98,0
Közigazgatás, oktatás, eü-i, szociális ellátás	100,0	100,5	100,0
Művészet, szórakozás, egyéb szolgáltatás	97,5	101,0	101,9

GDP összesen (piaci beszerzési áron)	98,3	98,9	99,8
---	-------------	-------------	-------------

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal – kiigazítatlan adatok

A bruttó hazai termék felhasználása tekintetében 2013 első felében elmozdulást látunk az előző év azonos félévéhez és a közelmúltban tapasztaltakhoz képest is. Egyrészt a fogyasztás mutatói javultak, stagnálás közeli szintet értek el, másrészt a felhalmozás dinamizálódott. A belföldi felhasználás ezúttal már nem csökkent, hanem stagnálás közeli eredményt jelzett. A belső kereslet tényezőinek élénkülése következtében ugyanakkor úgy erősödött az import dinamikája, hogy megszűnt a nettó export növekedést húzó szerepe. A globális válság előtti években találkozhattunk utoljára azzal a jelenséggel, hogy a teljes áru- és szolgáltatás-import üteme meghaladta az exportét. A jelzett fordulat elsősorban a második negyedévben bekövetkezett elmozdulások eredménye.

Megjegyezzük ugyanakkor, hogy a bruttó felhalmozás kiugró növekedésére nem találunk magyarázatot. A beruházások az első félévben még csökkentek, ezzel szemben a bruttó állóeszköz-felhalmozás a GDP-statisztika szerint 0,1 százalékkal nőtt, ami eleve kérdéses. A félév szintjén mutatkozó 2,5 százalékos felhalmozási növekmény azonban még inkább, hiszen a KSH közlése szerint ugyanezen idő alatt a készletfelhalmozás esett. Ismeretes, hogy ezen a soron egyenlíti ki a Statisztikai Hivatal a GDP-számítás keresleti és kínálati oldala közti különbséget, a 2013 első felében mutatkozó „javító programot” azonban túlzottnak tartjuk, amihez a hivatal semmiféle magyarázatot nem fűzött.

3. táblázat

**GDP-növekedés a felhasználás oldaláról
(előző év azonos időszak = 100 %)**

Megnevezés	2012	2013. I. negyedév	2013. II. negyedév	2013. I. félév
Háztartások fogyasztási kiadása	98,6	99,2	100,7	100,0
Háztartások tényleges fogyasztása	98,1	98,9	100,3	99,6
Közösségi fogyasztás	100,0	97,7	100,6	99,2
Végső fogyasztás	98,3	98,7	100,4	99,6
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	96,2	94,0	104,9	100,1
Bruttó felhalmozás	88,6	95,5	108,7	102,5
Belföldi felhasználás	97,2	98,3	101,8	100,1
Export	102,0	101,1	103,0	102,1
Import	100,1	100,4	104,7	102,6
GDP	98,3	99,1	100,5	98,8

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal – kiigazítatlan adatok

A 3. táblázat adataiból pontosan kiolvasható, hogy a második negyedévben következett be az a szerkezetváltás, amelynek hatására élénkülés jelei mutatkoznak a belső keresleti tényezőknél, s emiatt a teljes áru- és szolgáltatásexport dinamikáját meghaladta az import növekedési üteme. Ebből következően megszűnt a nettó export húzószerepe. A növekedés külső és belső keresleti tényezői közötti súlypont-áthelyeződés azonban a külgazdasági mérlegek szignifikáns romlásában még nem jelentkezett. Sőt, a folyó fizetési mérleg aktívuma 322 millió euróról 1279 millióra nőtt (ezen belül a reálgazdasági tranzakcióké 3590 millióról 3929 millióra), ugyanakkor a külkereskedelmi mérleg többlete csak 123,1 millió euróval lett kisebb az előző évinél.

2013. első negyedévében még azt rögzíthettük, hogy a belső kereslet tényezőinél mérséklődik a visszaesés, a második negyedévben azonban enyhe növekedést jeleztek mind a fogyasztás, mind a felhalmozás adatai. A kormány ebből vonja le azt a következtetést, hogy Magyarország növekedési pályára lépett; a nemzetgazdasági minisztérium szerint „fenntartható növekedési pályára” álltunk. A magyar gazdaság előző évinél kedvezőbb dinamikája – mennyiségileg – nem vitatható, ám ez egyrészt továbbra is nagyon gyenge teljesítmény (a 2010. évinél is rosszabb), másrészt nem fenntartható. Nem fenntartható a költségvetési politika fenntarthatatlansága miatt: a GDP 3 százaléka alatti államháztartási deficitet olyan, a gazdaságon erőszakot tevő döntésekkel érte el a kormány, amely aláásta a növekedés alapjait. A növekedés megindult mesterséges felturbósítása ismét rontja az államháztartás hiányát, aminek az unió követelményei szerinti tartása további megszorításokat, növekedést gyengítő hatásokat vetít előre.

Az esztendő egészében a kormány korábban 0,7 százalékos GDP-többletet várt, a szeptember 30-án bemutatott költségvetési törvényben ezt 0,9 százalékra emelte. A Reuters által megkérdezett elemzői kör éves átlagban 0,5 százalékos növekedést prognosztizál (0,2 és 0,7 százalék között szóródva), amit részünkről is reálisnak tartunk. A kormány prognózisának teljesüléséhez a második félévben 2 százalékos dinamikanak kellene előállnia, amire nem látunk esélyt. Kétségtelen azonban, hogy az utolsó negyedév a korábbiaknál jóval erősebb ütemet fog jelezni, amiben szerepe lesz a rendkívül mély bázisnak.

Megjegyezzük, hogy a GDP statisztikában 0,4 százalékpont a statisztikai hibahatár, vagyis a magyar gazdaság teljesítménye alig haladja azt meg, s messze nem lesz elegendő leszakadásunk megállításához, legfeljebb a lecsúszás üteme mérséklődik. A kormány 0,9 százalékos ez évi prognózisának teljesülése esetén a 2010-2013 közötti négy év alatt - a

nagyon mély 2009. évi bázishoz képest - mindössze 2 százalékos növekmény mutatkozik, ami arra utal, hogy messze nem értük utol még a globális válság előtti szintet sem, az éves átlagban jelentkező 0,5 százalékos „dinamikát” pedig helyesebb lenne stagnálásnak nevezni.

A kormány 2010 októberében készített prognózisában ugyanezen időszakra 13 százalékos növekedés remélt, de még a Széll Kálmán Terv első, konzervatív változatában is 11 százalékra tették a GDP bővülését. Mindkét prognózistól nagyságrendekkel van elmaradva a magyar gazdaság, ami több ezer milliárdos, meg nem termelt és fel nem használható jövedelmet jelent. A kormány joggal érzi úgy, hogy ebben az évben tennie kell valamit a növekedés felgyorsítása érdekében, hiszen jó kormányzati teljesítménnyel kíván választást nyerni, amihez a léggömb-eregetéses kommunikáció kevés lesz.³

4.2. Növekedést gyorsító kormányzati intézkedések

A továbbiakban leltárszerűen számba vesszük azokat az intézkedéseket, döntéseket, amelyeket a kabinet annak érdekében hozott, hogy az általa okozott növekedési veszteségeket a fogyasztás és felhalmozás oldaláról ellentételezze. Ezek egy része korábban született, amelyekről annak idején értékelésünkben említést tettünk, más része idei fogantatású, és megemlítjük a 2014-re tervezetteket is.

1. Fölétervezett inflációval reálnyugdíj-emelkedés elérése. A 2013. évi nyugdíjmelés megállapításánál a kabinet 2013-ra 5,2 százalékos inflációval számolt – holott 2012 decemberében már tudta és nyilvánosságra is hozta – rezsicsökkentési tervét. Az 5,2 százalékos nyugdíjmelés a várható ez évi 1,8 százalékos infláció mellett 3,3 százalékos reálnyugdíj-növekedést tesz lehetővé, ami bővítheti a fogyasztást.

2. Fölétervezett inflációval reálbér-emelkedés elérése. A múlt év decemberében záródó bértárgyalásokon kiindulópontnak szintén az 5,2 százalékos árszintnövekedést tekintették, ennek megfelelően – ezt valamivel meghaladó mértékben – emelték a minimálbért és a garantált bért. Ez a döntés alulról felnyomta a bérskálát, amire a cégek részben létszám-leépítésekkel, részben a részmunkaidős foglalkoztatás kiterjesztésével,

³ Ennek része a Statisztikai Hivatal közleményeinek címadása, ami Havasi Bertalan feladata lett. A 2013. augusztusi, gyenge külkereskedelmi teljesítményt – az export és az import is esett ebben a hónapban – a következő címmel „értékesítették”: Augusztusban 621 millió euró volt a külkereskedelmi mérleg többlete. Az egyenleg valóban stimmt, csak éppen semmit nem mondott arról, mi történt ebben a hónapban a magyar külkereskedelemben, amelytől egyébként – a javuló külső konjunktúra alapján – növekedést vártak.

részben a foglalkoztatás elszürkítésével reagáltak, hiszen a fajlagos munkaköltségek emelkedtek. A reálkeresetek azonban még így is több mint 3 százalékkal emelkednek ebben az esztendőben. Korábbi vizsgálatok szerint ez már érzékelhető béremelkedési szint.

3. A közfoglalkoztatás kiterjesztése a költségvetésben e célra felhasználható keret 154 milliárd forintra emelésével (ez tartalmazza a közfoglalkoztatottak nettó átlagbérének 47 ezerről 49 ezerre emelkedését is), ami kb. 25 ezerrel fővel bővíti 2012-höz képest a közmunkások számát. A 2014. évi költségvetésben 184 milliárd forintra vitték fel az e célra felhasználható keretet, noha a 2013. évi konvergencia-programban a kormány azt a vállalást tette, hogy ebben az évben már nem növelik a közfoglalkoztatás, mert a munkaerőpiac javulását a versenyszférától várják.

4. Munkahelyvédelmi akcióprogram – 2012 júliusában lett meghirdetve, és a paraméterei 2014-ben is változatlanok maradnak. (Lényege: járulékcsoökkentéssel ösztönzi bizonyos körökben a foglalkoztatást, érdemi hatásáról nincs tudomásunk, a versenyszférában, ahol hatnia kellene, a munkaerő kereslete az év első felében is folyamatosan csökkent.)

5. A szuperbruttó kivezetése 2013-tól, vagyis a felső jövedelemkategóriákat sújtó 20,32 százalékos adókulcs felszámolása, az egykulcsos személyi jövedelemadó-rendszer maradéktalan érvényesítése 16 százalékos kulcs mellett. Ennek a kereseti hatását azonban mérsékli a tb-járulékfizetés plafonjának eltörlése. A döntés így is a magas keresetűeket kedvezményezi.

6. Az önkormányzatok hitelképességének javítása az önkormányzatok adósságának teljes, ill. részleges átvállalásával. Teljesen átvette a kormány a kistéleplülések (ötezer fő alattiak) adósságát (72 md), s részben a nagyobbakét is. A közel 2000 település tehermentesítése 700 milliárd forintot jelentett. De év közben rendelkezett a kabinet arról, hogy amely önkormányzatok meg tudnak egyezni a hitelező bankokkal, azoknak a teljes adósságát átvállalja a központi költségvetés, feltéve, hogy a fennmaradt, rendezendő adósságrész 7 százalékát a bankok 2013. december 20-ig befizetik a költségvetésbe. Az önkormányzatok ezek után úgy egyeztek meg a bankokkal, hogy a 7 százalékot helyettük kifizetik, mert a bankok ezt nem vállalták. Az önkormányzatok még így is nagyon jól jártak volna, ám a kormány ugyanazokkal a képviselőkkel, akikkel megszavaztatta ez év júliusában a teljes konszolidáció lehetőségét, szeptemberben visszavonatta, mert nem illett bele a döntés a bankok megkopasztásának koncepciójába. Az önkormányzati adósság átvállalása nem jelenti az államadósság növekedését, csak a központi kormányzat adóssága emelkedik általa.

Ám a kabinet ezen is nyerni akart a 7 százalékos bankteher előírásával, amit már csak azért sem engedhetett volna meg, mert az részleges államcsődöt jelent (ti. azt üzeni, hogy ilyen mértékig nem tud/akar fizetni az állam). A fennmaradt tartozás kb. 500 milliárd forintot tesz ki és kb. 300 város osztozik rajta.

7. Rezsicsökkentéssel elfojtott infláció termelése, ami reáljövedelem-emelkedést tesz lehetővé. A mesterségesen leszorított infláció hivatkozási alappá vált az MNB kamatvágásánál, holott ezen egyébként – szabály szerint – a Monetáris Tanácsnak keresztül kellene néznie. Éppen úgy, mint bármilyen egyszeri áremelő (pl. áfa-emelés) döntés esetén. A rezsivágást novembertől az energiaszektornál 11,1 százalékkal megfejelik, hogy az év végére 20 százalékos csökkenésről lehessen beszélni (az év átlagában ennél kisebb százaléku a díjesés). A közműszolgáltatókra való kiterjesztés után a kormány beígérte a szabadáras szén és tűzifa árának mérséklését is. A cél, hogy családonként legalább évi 100 ezer forintos megtakarítás képződjön. Az intézkedés-sorozat a középrétegek fogyasztásának növekedését is lehetővé teszi.

8. Kamatvágásokkal a növekedés élénkítéséért. Az Monetáris Tanács külsős tagjainak aktív részvételével a jegybanki kamatsökkentés tavaly augusztusban megkezdődött, havonta 25 bázispontos vágásokkal. A mérséklődő kamatszint elvileg ösztönözheti a befektetéseket, a növekedés felpörgését. Ennek a jeleit azonban az MNB sem látta, különben nem érezte volna szükségét a Növekedési Hitelprogram ez év áprilisi meghirdetésének, majd szeptemberi megfejelésének. Ezzel egyértelművé vált, hogy az MNB nem a forint vásárlóerejének védelmét tartja elsődleges feladatának, hanem a kormány növekedés-élénkítési törekvéseit támogatja, ami egyrészt a keresleti korlátok oldásával az infláció erősödésének irányába mutat, másrészt ugyanezt eredményezi az árfolyam gyengítésén keresztül. Matolcsy György július 23-i sajtótájékoztatóján közölte, hogy a továbbiakban mérséklék a kamatvágás mértékét mindaddig, amíg az alapkamat nem éri el 3-3,5 százalékot. A befektetők számára ezzel kiszámíthatóvá vált kamatpálya azonnali árfolyam-gyengülést eredményezett, ám erre az elnök nem reagált.⁴ Úgy tűnik, hogy az MNB a korábbiaknál sokkal kevésbé érzékeny a forint árfolyam-gyengülésére, amit az is bizonyít, hogy 300 forintos euróárfolyam mellett is mérsékelte az irányadó kamatlábat. (Igaz, a kedvező nemzetközi likviditási környezet a korábbiaknál jobb feltételeket jelent, ami viszont – mindenki által tudottan – átmeneti jellegű,

⁴ A hitelt felvenni szándékozóknál viszont döntésük időbeli elhalasztását váltotta ki, hiszen alacsonyabb kamatszint mellett előnyösebb kölcsönhöz jutni.

miközben a magyar gazdaság sérülékenysége nem csökken.) A gyenge forintárfolyammal való növekedés-ösztönzés – a magyar gazdaság ismert feltételei mellett – hazardírozásnak minősül, és rontja a jegybank hitelességét.

9. A jegybanki alapkamat visszavágása (szeptember végére 3,6 százalékra) ugyan nem lendítette be a gazdaságot, de gyors alkalmazkodásra készítette a kereskedelmi bankok kamatpolitikáját, aminek eredményeképpen a betéti kamatok 25 éve nem látott mélységekbe süllyedtek. A bankoknak nem áll érdekükben a betétgyűjtés, viszont költségeiket csökkenteni kell. A kamatvágás nyomán a rövidebb lejáratokon is mérséklődtek az állampapírok hozamai, s a kettő együtt ellenösztönzést adott a megtakarításoknak. A kabinet ezt még megfejelte a betétekre és befektetési jegyekre augusztustól kivetett 6 százalékos egészségügyi hozzájárulással, aminek ugyan költségvetés-bevételi célja volt, de hozzájárult ahhoz, hogy a háztartások ne legyenek anyagilag érdekeltek a pénzmegtakarításokban, diszkrecionális jövedelmüket inkább éljék fel. Két megjegyzés ehhez:

- A hosszabb lejáratokon a hozamok nem mérséklődtek, sőt, volt eset a növekedésükre is, ami a befektetők változatlan bizalmatlanságára utal.

- A kormány nagyon tisztességtelen versenyt folytat a bankokkal a háztartások megtakarításaiért, amit csak azért tehet meg, mert eladósodásának jövőbeni terheire nincs tekintettel, vagyis felelőtlenül gazdálkodik a jövőnkkel akkor, amikor 3-5 százalékos reálkamatot ígér stagnáló gazdaság mellett.

10. A lakosság fogyasztóképességének javítását van hivatva szolgálni a most már végtelenített árfolyamgát, amit azonban az arra jogosultaknak kb. csak a 40 százaléka vett igénybe, noha kamatengedményt is kínálnak a rögzített árfolyam alapján törlesztést vállaló devizaadósoknak. A konstrukció ugyanis érdemben csökkentti – átmenetileg - a törlesztés terhét. Minthogy ez a megoldás nem váltott ki osztatlan elismerést, a kabinet ez év nyarán ismét kilátásba helyezte a devizaadósok megmentését. Ez a hír önmagában is elég ahhoz, hogy megnőjön a nemfizető adósok száma, azoké is, akik egyébként tudnának törleszteni. Ez a kör bankok helyett az áruházakba tudja vinni a pénzét - már a megoldás lebegtetésének idején is. A mézes madzagot pedig már hónapok óta húzzák, s valószínűsíthetően év vége lesz, mire kiderül: mi is van rajta.

11. A pedagógus-béremelést politikai okokból előre kellett hozni, amivel megszegte a kabinet azt az ígérését, hogy erre csak akkor kerül sor 2013 szeptemberétől, ha a gazdaság

teljesítménye azt lehetővé teszi. Noha sem a gazdaság, sem a költségvetés helyzete nem engedte volna meg a 30-35 százalékos emelést, ez ellentmondott volna a Magyarország jobban teljesít kormányzati politikai szlogenjének, amit idővel a kampányban elengedtek. A tervezett béremelés (kb. 56 %) 60 százalékát kapják meg ebben az esztendőben a pedagógusok, és további 10-10 százalékos növekményt helyeztek kilátásba számukra az elkövetkező négy évben. Noha az idén várható 50 milliárdos és a következő évi 160 milliárd forintos többlet nem jelent ugyanilyen mértékű vásárlóerő-szaporulatot – hiszen számos esetben alapbőven kívüli juttatásokat vált ki – a középrétegek fogyasztás-élénküléséhez hozzá járulhat.

12. A következő évi költségvetésben eddig szerepeltetett, fogyasztást élénkítő tételek a következők:

- a gyermekek utáni adókedvezmények igénybe vételének lehetősége a társadalombiztosítási járulékok terhére,
- az extra gyed bevezetése,
- egyes diákhitel-adósságok elengedése.

Lehetséges, hogy a 2014. évi költségvetésben is felültervezték az inflációt, amikor azt 2,4 százalékban határozták meg, ám ennek most kisebb a valószínűsége, mint egy évvel ezelőtt. De ha további rezsicsökkentések lesznek, akkor az infláció ez alá süllyedhet.

13. A beruházásokat a kabinet az uniós pénzek felhasználásának felpörgetésével kívánja felerősíteni.

A felsorolt tételek zömének – így vagy úgy – költségvetési pozíciót rontó hatása van, ami a megengedett küszöb közelébe emelt várható hiányszámokat e határon könnyen átlendítheti. A növekedés tehát, ha beindul, nem lesz fenntartható a belgazdaságban. A továbbiakban néhány kérdést kissé részletesebben is áttekintünk.

4.2.1. Növekedési Hitelprogram

2013. április 4-én hirdette meg az MNB a Növekedési Hitelprogramot, amelynek három lépcsőjéről előző jelentésünkben számot adtunk. Az eredetileg 500 milliárd forintosra tervezett programot rövid időn belül 750 milliárdosra emelték. Ezen belül mérsékeltek a devizahitelek kiváltására szánt hányadot (325 md lett, ami nagyjából megegyezett a vállalkozások svájci frankban denominált hitel-állományával, vagyis lehetőség nyílt a teljes cserére). Majd augusztusról szeptemberre módosították a hitel igénybevételének határidejét.

A szeptember elején megjelent értékelések szerint a devizahitelek forintra cserélését nem igen vették igénybe a cégek, mert az elmúlt években már alkalmazkodtak devizahiteleik finanszírozásához. Továbbá, mert az aktuális árfolyamon nem állt érdekükben a vállalkozásoknak a forintosítás, hiszen a gyenge forintárfolyam mellett veszteségüket azonnal realizálták volna.

Az első programhoz tartozó 425 milliárd forintnak az MNB szerint kb. a 60 százalékát új hitelek folyósítására használták fel, és csak 40 százalék fordítódott a korábbi, drágább kölcsönök kiváltására. A bankok egyedi megkérdezésén alapuló vizsgálat szerint viszont az új folyósítások kb. csak a harmadát tették ki összes kihelyezésnek, a nagyobb részt kamatláb-transzformációra használták. Az új hiteleken belül is inkább a forgóeszközhiteleket, mintsem a beruházásiakat keresték, amiben szerepet játszhatott az is, hogy rövid időn belül a cégek nem tudtak beruházási projekteket elővarázsolni. A legoptimistább elemzők is csak néhány tizedszázaléknyi növekedési többletet reméltek ettől a programtól.

Annak ellenére, hogy a program meghirdetésekor Balog Ádám, alelnök közölte, ennyi az MNB hozzájárulásra a növekedéshez, és más unortodox ötlettel a továbbiakban nem fognak előállni – ami megnyugtatta tavasszal a befektetőket -, szeptember közepén az elnök és helyettese bejelentette a folytatást: 2000 milliárd forintos 0 forráskamatú hitelt ad a kereskedelmi bankoknak, amit 2014 végéig lehet igénybe venni. Ennek a zömét (90 százalékát) az első körre szánják, azaz a KKV-k hiteleinek kiváltására és felpörgetésére. A többi maradna csak a 2. pillérre, a svájci frankhitelek forintosítására.) Lépcsőzetesen kívánják életbe léptetni, először októbertől csak 500 milliárd forint lenne a kínálat, és ha elfogy, akkor jönnének elő a többivel. Matolcsy György ettől a programtól évi 1,8 - 2,4 százalékos növekedési többletet vár.⁵ (Nem tudni, hogy a 2014. évi költségvetésben szereplő 2

⁵ A devizahitel-cserén kívüli program, azaz az első pillér kerete most 4,2 szeresére nőtt, ezzel szemben Matolcsy György növekedés-várakozását 5-9szeresre emelte, ami első ránézésre is túlzás. (Az első változattól ugyanis 0,2-0,5 százalékpontos többletet remélt a jegybankelnök.) De ha az első két pillérrel együtt számolunk,

százalékos növekedés tervezésénél a nemzetgazdasági minisztérium figyelembe vette-e ezt a várakozást, valószínű nem, vagy nem ilyen mértékben, különben a Növekedési Hitelprogram nélkül ismét recesszióba kerülne a magyar gazdaság.)

A 2000 milliárd forintos kedvezményes hitelprogram sorsa is azon múlik, hogy lesz-e rá kereslet, és milyen irányultságú. (Kérdéses az is, hogy feloldják-e a 3 milliárd forintos hitelhatárt.) Ha továbbra is a korábbi hitelek lecserélésére használják, akkor csak közvetetten lesz növekedést elősegítő hatása, amennyiben a cégek terheinek mérséklődésével a felhalmozó-képességük javul. Bod Péter Ákos szerint is: „a fő kérdés... kis- és nagyobb vállalkozásaink tízezrei látnak-e maguk előtt értelmes növekedési célt és odavezető pályát”. Heti Válasz, 2013. szept. 12. (Hitelprogram – hogyan tovább?)

A program olyan terjedelmű, hogy a belőle következő veszélyek már nem elhanyagolhatók.

- Megnő a kereskedelmi bankok hitelezési függősége az MNB-től, mert az anyabankok további forráskivonással élhetnek. Ezáltal tovább romlik a jövedelmezőségük, hiszen a megengedett kamatmarzsba (2-2,5 %) nem férnek bele a költségek és kockázatok. Más szolgáltatásaik drágítására hagyatkozhatnak a bankok, vagy/és normál hiteleik kamatának emelésére. A PSZÁF MNB-be történő beolvasztásával a kereskedelmi bankok függősége a korábbiaknál is erősebb lesz a jegybanktól, amelynek a kezébe túl sok hatalom kerül, s ezzel vissza is tud majd élni (zsarolhatja is a kereskedelmi bankokat).

- Kettős kamatár alakul ki, mert a kedvezményes programokba nem mindenki fér bele. A bankok érdekeltek lesznek terheik terítésére, a normál hitelek költségeinek növelésére. Ebből indokolatlan versenyelőny és versenyhátrány keletkezik a kölcsönökért folyamodó cégek között.

- Az előálló likviditás-bőség a forint további leértékelődését válthatja ki, és lazítja az inflációt feltartóztató keresleti korlátokat is.

- Megnő az MNB vesztesége, hiszen nulla kamaton adja tovább azt, ami neki minimum az alapkamatba kerül (jegybanki kéthetes kötvényállomány költsége), vagy/és a devizatartalék felhasználása esetén a piaci kamatokba. Éves szinten a veszteség 80-120 milliárd forint lehet, ami több éven át jelent jelentős veszteségtérítési kötelezettséget a

még nagyobb az aránytalanság, hiszen csak 2,6-szeresére nő a hitelkeret (arról nem is szólva, hogy teljes lehívásában korántsem lehetünk biztosak).

költségvetésnek. A konstrukció ugyanis nem más, mint közvetett költségvetési támogatás a kamatlábon keresztül.

- A program ellenérdekeltséget teremt ahhoz, hogy az MNB szükség esetén beindítsa a kamatemelő ciklust, hiszen magasabb alapkamat mellett növekszik a költségvetés által megtérítendő veszteség, ami a fiskális szigor tartása mellett növekedés-korlátozó lehet.

Ezekre a felvetésekre a jegybank tömören csak annyit válaszolt, hogy tévesek, mert a program felpörgeti a gazdaságot, és a költségvetésben bőségesen megtérül az MNB vesztesége. Erre meg csak annyit mondhatunk, hogy vagy igen, vagy nem. Eleinte egész biztosra vehető a kedvezőtlen költségvetési hatás, a növekedés felpörgése – hosszabb távon – pedig számos egyéb körülménytől függ. Lehetséges, hogy akkor használ leg többet a program, ha kevesen veszik igénybe. Erre is van esély.

4.2.2. Harc a devizahitel-adósok kimenekítéséért

Miután a végtörlesztés és a rögzített árfolyamsáv nem oldotta meg a rosszabb anyagi körülmények közt törleszteni kényszerülő devizaadósok helyzetét, és a stabilan gyenge, ez év első felében az előző évinél is gyengébb forintárfolyam miatt a törlesztési terhek nőttek, a nem fizető adósok aránya pedig emelkedett, várható volt, hogy a választások közeledtével a kormánynak lesznek ötletei az érintett háztartások megsegítésére.

Májusban már enyhítettek a Nemzeti Eszközkezelő (NET) Zrt-nek történő eladások feltételein, amennyiben 5-5 millió forinttal megemelték a NET-nek eladható, s tőle visszabérelhető lakások értékét (Bp-en és a megyei jogú városokban így a 20 millió vételárak is bekerülhettek a körbe, az ország más részein a 15 milliósok), és öt évre meghosszabbították a visszavásárlás lehetőségét. Ennek nyomán nőtt – főként a szegényebb országrészekben – a NET-nek felajánlott lakások száma, amelyek csak a kényszerértékesítésre kijelöltek közül kerülhettek ki. 2012. január 1-je és 2013. június 30-a között 13,8 milliárd forintos hitelállománytól szabadulhattak meg az adósok, ami a költségvetésnek 6,8 milliárd forintba került. A statisztika szerint a felajánláskori átlagos ár (3,3 millió) az eredeti vásárlási árnak (7,1 millió) csak a 46 százalékát tette ki. Ez a megoldás – még a könnyített feltételekkel együtt sem bizonyult széles körben hatásosnak, kampányfogásként semmiképp sem volt ajánlatos bevetni. A legnehezebb helyzetbe került

adósoknak az ócsai lakótelep sem volt vonzó megoldás. Érett a helyzet a kormány további beavatkozására.

Július 4-én a Kúria nem fogadott el egy, az OTP ellen benyújtott keresetet, amely ellenkező esetben precedenst teremthetett volna – mint az sokan várták – a devizahitel-szerződések semmissé nyilvánítására. A keresetet a fogyasztóvédelmi törvény azon tétele alapján nyújtották be, mely szerint semmis az a szerződés, amely nem tartalmazza világosan a hitelfelvevőt terhelő költségeket és azok mértékét. Márpedig az árfolyamrés nem szerepelt a szerződésben külön feltüntetve, mint költség. A Kúria azonban a szerződés alapján kiszámította az árfolyamrést, és ezzel bizonyította, hogy az igen is megállapítható még akkor is, ha tételesen nincs is feltüntetve a költségek között. Vagyis erre való hivatkozással a szerződések nem mondhatók semmisnek.⁶ A döntés olyannyira felháborította a devizaadósokat, hogy tüntetéseket szerveztek, és ez alkalommal Orbán Viktor házához is eljutottak. A mozgatórugót a Jobbik adta, amely párt kezdettől fogva heves harcot folytat a bankokkal, mint kizsákmányolókkal szemben.⁷

Orbán Viktor ezek után felkérte Navracsics Tibort, hogy minisztériuma vizsgálja meg a szerződési feltételeket és tegyen javaslatot az adósok problémáinak megoldására.⁸ A minisztérium több variánst is készített – egyiket sem hozta nyilvánosságra. Javaslaikból csak annyit tudtunk meg, hogy a felvételtől devizaárfolyam szerint alakítanák át a szerződéseket és a költségeket a bankok viselnék. E rendkívül durva elképzelés üthette ki valószínű Csányi Sándornál is a biztosítékot, amikor július 18-án majdnem a teljes OTP-részvénycsomagját eladta, bedöntve ezzel a bank árfolyamát, a BUX-ot és a forintárfolyamot is. (Csányi is 680 millió forintot bukott, 7,8 milliárd forint kimenekítése áráként.)

A fejezet alcímében „harcot” írtunk, mert utólag áttekintve a történéseken úgy tűnik, hogy a devizahitelesek szavazataiért folytatott harc több dimenziós. Kitapinthatók a kormányon belüli harcok⁹ a bankok ellen vívottakon kívül is, s mindez egyfelől a szélsőjobbaldali

⁶ A Kúria csak az árfolyamréssel való manipulálást ítélte el.

⁷ A Jobbik folyamatos harcot hirdetett, hogy a bankokhoz fogják magukat láncolni.

⁸ Orbán Viktort az is inspirálta, hogy Zágrárból hír érkezett: egy ottani bírósági döntés szerint – első fokon! – az érintett hitelek tőkerészét a szerződés napján érvényes árfolyamon kell számításba venni, fix kamatozás mellett.

⁹ De az is lehet, hogy ami kívülről harcnak tűnik, az belülről pontosan egyeztetett forgatókönyvet követ, s ez esetben is kettős beszédről van szó.

szavazók megszerzéséért (is) folyik, másfelől a külföldi bankok tönkretételéért, az utóbbi célja a magyar tulajdonú bankrendszer felépítése. A kormányon belül a mérsékeltebb vonalat a Nemzetgazdasági Minisztérium (Varga Mihály, Orbán Gábor) képviseli, a héja szerepében Rogán Antal jeleskedett, aki Orbán Viktor magyar hangját adta. Matolcsy György azt nyilatkozta ez ügyben, hogy a kormány döntéseit követi és támogatja, ami megnyilvánult abban is, hogy kijelentette: az esetleges forintosításhoz nem adja az MNB 270 forinton megszerzett devizatartalékait, menjenek a bankok a piacra, amivel egyidejűleg azt is üzenté, hogy nem érdekli a gyengébb forint.¹⁰

Vargáéknak a július 24-i kormányülésen sikerült a Navracsics féle javaslatokat félre tetetni, az ülésről a következőket hozták nyilvánosságra:

- A devizahitel-adósok problémájának megoldásáról 3-5 éves távlatban kell gondolkodni.
- Az időbeli és teherviselési szempontokat is figyelembe véve ki kell vezetni a lakáscélú devizaalapú hiteleket a rendszerből.
- A megoldásról – a Bankszövetséggel tárgyalásokat kell folytatni.

Nagy eredmény volt a Bankszövetség megkeresése, noha normális esetben ennek természetesnek kellett volna lennie. A Bankszövetség munkájáról keveset tudunk, de lényegében tehermegosztáson alapuló javaslatokat tettek. Orbán Viktor nehezményezte is, mondván, nem a korábbi megoldások finomhangolása most már a cél, mint ahogy ez a bankok javaslataiból kiolvasható volt, hanem a radikális megoldás. Ennek társadalmi megerősítése céljából irányíthatta – feltételezhetően, mert magától nem ment volna – Varga Mihályt a CÖF-fel (Békemenetet is szervezők) való konzultációra, hogy a „nép hangját” is figyelembe tudják venni.¹¹ Ezt követően, augusztus elején Varga a következőket nyilatkozta (most már ő is átment radikálisba):

- a teljes kivezetés csak a lakáscélú devizahitelekre vonatkozik (800 ezerből 226 ezerre),

¹⁰ Matolcsy a viszonylag jó áron megszerzett devizatartalék védelmével az MNB veszteségét kívánta minimalizálni, amit a költségvetésnek meg kell térítenie, és ez a kiadás nem szerepel a 2014. évi költségvetésben. Vagyis egyértelműen a rövid távú kormányzati érdek mellett állt ki a bankokkal szemben.

¹¹ A „nép”-nek ez a lehatárolása furcsa volt, de Orbán logikájából, aki a szélsőjossal is vívja a versenyt, levezethető.

- rövidülnie kell a hiteltörlesztés idejének is, (ez megoldhatatlan feladatnak tűnt),
- a kormány nem vállal anyagi felelősséget, ami annyit tett, hogy minden terhet a bankoknak kell viselniük.

A bankoknak augusztus 20-ig kellett javaslatokat tenniük, ez idő alatt éles ideológiai kritikát folytatott a kormány és az MNB is a bankokkal szemben, ami azt üzenté az adósoknak, hogy nem kell törleszteniük, hamarosan meg lesz a segítség. Orbán Gábor az augusztus 22-én megjelent Heti Válaszban visszavett valamit a héják hangjából és elismerte, hogy végső soron a kormánynak is szerepet kell vállalnia a bankok mellett a megoldásban, mert nem kockáztatható az ország pénzügyi stabilitása.

Augusztus 27-én tárgyalt a Bankszövetség és a kormány, amely után Patai Mihály elnök a következőt nyilatkozta: jelentősen csökkenek majd a havi részletek és a bankok több éven át több száz milliárd forintos terhet vállalnak. Vagyis a bankok beletörődtek abba, hogy továbbra is fejős tehének lesznek, de legalább több évre elosztva.

A Fidesz frakció szeptember 5-i visegrádi ülésén ismét a héják kerültek ki győztesen, általánossá vált a devizahitel=hibás termék definíció,¹² ami kitűnt a frakcióvezető, Rogán Antal közleményéből: ”Mi azt gondoljuk, a felelősség a bankokat terheli, hogy a kockázatokat az ügyfelekre hárították. Reparálják a helyzetet! Üljenek le velük, módosítsák a devizahitelek javára a szerződéseket. Ez erkölcsi kötelességük!” (Népszabadság 2013. szept. 6.) Szokásos péntek reggeli rádiónyilatkozatában Orbán Viktor is ezt a hangot ütötte meg. Rogán az ATV-ben kifejtette, hogy 17-20 százalékkal kellene csökkennie a törlesztőrészeknek¹³ s nemcsak a devizaalapú ingatlanhiteleknél, hanem a szabad felhasználású kölcsönök közül is az ingatlanvételre fordítottaknál (ennek összege az MNB közlése szerint júniusban 3525 milliárd forint, amiből 731 milliárd a nem teljesítő). Ha Vargáék november 1-ig nem tudnak megegyezni a Bankszövetséggel, akkor november 2-án a kormány benyújtja a saját javaslatát a parlamentnek.

¹² E „hibás terméket” a Fidesz egykori jegybankelnöke tette lehetővé, amikor 2001-ben eltörölte a forint konvertibilitásának két korlátját, egyrészt, amely megtiltotta belföldiek egymás közti devizában való üzletelését, másrészt a rövid lejáratú külföldi tőkebeáramlást. Emellett Járai Zsigmond később olyan magasra vitte fel a kamatszintet, ami mellett érdemesebb volt a devizában való eladósodás, a rövid lejáratú külföldi tőkebeáramlás pedig folyamatosan erősítette a forint árfolyamát, kikapcsolva az árfolyamromlás kockázatához tartozó veszélyérzetet.

¹³ Csányi Sándor szerint csak max. 15 százalékkal ahhoz, hogy a devizahitelek ne járjanak jobban, mint a forintban eladósodottak – ami szintén egyik hangoztatott kormányzati elv volt.

A Bankszövetség ez úttal kiakadt e kormányzati megnyilvánulásokon, és kijelentette, hogy a kormány részvétele nélkül nem akarják és nem is tudják forintosítani a hiteleket, de érdekeltek a terhek mérséklésében. Viszont nem ők tehetnek sem a gyenge forintról, sem a magas CDS felárakról.

A szeptember 11-én kiszivárogtatott kormányterv szerint fix árfolyamon számítanak ki a törlesztő-részleteket és a fix, valamint a tényleges árfolyam közötti különbséget a bankok finanszíroznák, amiből a kormány esetleg minimális veszteséget átvállalna. Mindenesetre a 2014. évi költségvetésben nem szerepel ilyen kormányzati vállalás.

Más oldalról további bankszorító intézkedéseket helyezett a kormány ugyanezen idő alatt kilátásba. Egyrészt, hogy a bankok havonta kétszer tegyék ingyenessé a készpénzfelvételt (150 ezer forintig), másrészt, hogy a bankkártyával való fizetésnél töröljék el a tranzakciós illetéket. Ismeretes, hogy augusztus elsejétől a bankoknak megemelt tranzakciós illetéket kell felszámolniuk, és fizetniük, ám ez a költségvetési szempont – a lakosságra hárítva – kampányidőszakban ellenjavalt.

Sok tényező mutat tehát abba az irányba, hogy a bankok elleni hadviselés hasonló a rezsicsökkentő kormány közműcégekkel szembeni harcához, a végső cél: a tulajdon megszerzése. E harcban – momentán így látjuk – a józanabb, szakértői, az ország érdekeit hosszabb távon is képviselő hangnak nincs esélye érvényt szerezni.

A harmadik negyedév kormánykommunikációjában fajsúlyos szerepet kapott a devizahitelek megmentésének egyre eltökéltebb kormányzati szándéka, ami nem volt több politikai pr-nál, melynek célja a jó, gondoskodó kormány képének felmutatása a gaz, uzsorás bankokkal szemben. Előreláthatóan Lázár János jóslata fog bevalni, aki szerint a problémát az év végére fogják rendezni. Ám addig nem fizetésre, többletköltségre lett ösztökélve a társadalom érintett köre, ami a bankok számláját terhelte/terheli, miközben a növekedést segítheti.

4.2.3. Az uniós források „kiszórása”

2013 júliusában ismerte el a kormány, hogy nagy baj az uniós pénzek felhasználásánál. Egyrészt ekkor tudtuk meg, hogy Brüsszel 2012 ősze óta befagyasztotta mintegy 300 milliárd forint folyósítását, mert az elszámolásra benyújtott pályázatoknál és számláknál problémákat vélt felismerni. Másrészt augusztusban értesültünk Lázár Jánostól arról, hogy 5-600 milliárd

uniós forrás beragadhat, ha ez év december 31-ig nem lesz rá lekötött pályázat. (A kifizetések 2015. dec. 31-ig még mehetnek.) Hogy jutottunk idáig?

Emlékezetes, milyen elmarasztaló véleményt fogalmazott meg Orbán Viktor a Fejlesztési Ügynökség munkájáról kormányra kerülésekor (átláthatatlan a pénzkezelés, korrupt az ügyintézés, hatalmi pozíciókat erősítő a pénzosztás), s megígérte, hogy ő ezt az istállót kitakarítja. Ezt követően szinte az intézmény teljes gárdáját lecserélték, és egy évig minden pályázatot leállítottak a nagy reformra való hivatkozással. Az utóbbi ugyan elmaradt, ám 2012 végéig senki nem törődött azzal, miként folyik az új keretek közt a munka, amely ugyanazokat a jegyeket viselte magán, mint korábban – tetézve a gárda gyakori cserélgetéséből adódó szakmai hozzá nem értéssel is.¹⁴ Ekkor meg akarták szüntetni az NFÜ-t, de az unió szabálya miatt nem lehetett, mert az intézménynek fenn kell maradnia a teljes uniós költségvetési időszak idején, ami 2013 végével jár le. Az átszervezés azért megindult. Az NFÜ augusztus 1-jétől a Miniszterelnökség alá került. A Nemzeti Fejlesztési Minisztériumnál csak a nem uniós fejlesztések maradtak (a beruházások kb. 3-4 százaléka), ami gyakorlatilag a minisztérium teljes felszámolását jelentette. Orbán Viktor Lázár Jánost bízta meg az intézet irányításával, és az új költségvetési időszak (2014-2020) pénzelosztása is hozzá tartozik.

Lázár János két vonalon állt neki, nagyon energikusan, feladata teljesítésének:

1. *A pályázatadás felpörgettetése.* Az NFÜ-nél első látogatása alkalmával a következőket adta elő:
 - A munkatársak vegyék tudomásul a credot: a rossz döntés is jobb a nem döntésnél. A lusta minisztériumok miatt elveszőnek tűnő 500 milliárd forintot pedig tűzoltásszerűen ki kell szórni, ez Orbán Viktor elvárása.
 - A továbbiakban a munkatársaknak Budapest érdekeit kell Brüsszelben érvényesíteni, nem pedig a brüsszeli szabályok betartásával Brüsszel érdekeit képviselni.

¹⁴ Az NFÜ tevékenységét folyamatosan figyelemmel kísérő Szabó Brigitta szerint káosz uralkodik a pénzelosztásban, hozzá nem értés, kiszámíthatatlanság, a pályázatok néhány napig vannak csak nyitva, aztán egy évig sem bírálják el azokat, a szabályok, a követelmények gyakran változnak, ám minderről nem az NFÜ tehet, munkatársai csak alkalmazkodtak a Fidesz politikai érdekcsoportjainak rángatásaihoz. (Népszabadság, aug. 15.)

- A fejlesztéspolitika közcél, nem öncél, vagyis a lobbierdekeket ki kell kapcsolni. Sürgős munkára van szükség, pályázati dömping kell.
- Egyben utasítást adott arra, hogy minden 2007. január 1-je utáni nyertes pályázatot át kell világítani, hogy megtudják, milyen tulajdonosi körrel rendelkeznek a kedvezményezettek.

A Heti Válasz cikkírója szerint a gyorsítás nem lesz nehéz, hiszen számos pályázat fekszik a fiókokban. Ennek ellenére a kabinet a későbbiekben további gyorsító elemekről döntött, így

- az önerőalapot október 1-jétől 20 milliárd forinttal megemelik az önkormányzatok és a vállalkozások számára,
- a vállalkozások 30 százalékos szállítói előleget kapnak,
- a környezetvédelmi beruházások menedzselését átveszik a településektől, ahol nagyon lassú az ügyintézés.

2. *Tárgyalás Brüsszel a befagyasztásról és a büntetésről.* Mint ismeretessé vált, Brüsszel 2012 őszétől 15 programból 13-nál befagyasztotta kifizetéseket, ami összességében kb. 300 milliárd forintot tett ki (ezt a költségvetésnek kellett megelőlegeznie). Ilyen jelentős leállítást még nem volt unió történetében, ráadásul mind a három nagy forrást érintette, a Regionális, a Kohéziós és a Szociális alapot is. A kormány a „mérnöküggyel” akarta bagatellizálni az ügyet,¹⁵ ami ugyan helyén való volt, de nem fedte a teljes igazságot. Annál is kevésbé, mert ez év februárjától már nem követelték meg a mérnökök magyar nyelvtudását, a pénzek őszig mégis benn ragadtak. A brüsszeli adminisztráció jelezte: fennáll a jelentős kockázata annak, hogy az unió forrásait nem megfelelően használják fel Magyarországon, mert

- a projektek kiválasztása átláthatatlan,
- aránytalanság és diszkrimináció lelhető fel a közbeszerzések kritériumainak meghatározásánál.

¹⁵ Brüsszel diszkriminatívna tartotta, hogy a pályázati kiírásokban magyar mérnöki kamarai regisztrációt jelöltek meg a munkavégzés feltételül.

Szeptember 9-én Lázár János megállapodott Brüsszelben arról, hogy 69-75 milliárd forintos büntetés terheli a magyar kormányt, amelyet azonban még le lehet hívni, ha erre az összegre is lesz ez év végéig elfogadott új pályázat. Ha nem, akkor ezt is elveszítjük.

Egyelőre nincs információnk arról, milyen eredménye van a lóhalálban megindított munkáknak, nagy a valószínűsége, hogy a mennyiségi felpörgetés nem teszi lehetővé az uniós pénzek nemzetgazdasági szempontból hatékony felhasználását.

4.3. A 2013. évi költségvetés „stabilizálása” és az államadósság

Az Európai Bizottság ez év júniusában elfogadta az Ecofin jelentését, és kiengedtek bennünket a túlzott-deficiteljárás hatálya alól. A kabinet ennek nyomán hatalmas kommunikációs akcióba kezdett: a „Sikerült” lózunggal elárasztotta a médiafelületeket. Augusztusra azonban úgy nézett ki, hogy már a 2013. évi hiánycél teljesülése is veszélybe kerül (ismét), mert a központi rendszerben felhalmozott deficit elérte – pénzforgalmi szemléletben – az egész évre előirányzott hiány 109 százalékát. Ezen a Nemzetgazdasági Minisztérium kétféle módon igyekezett segíteni. Egyrészt megváltoztatta a költségvetésről szóló tájékoztatók rendjét¹⁶. Másrészt szeptember elején (7-én) újabb csomagot mutatott be, amelyben egyúttal 879,8 milliárd forintról 1050 milliárd forintra emelte az éves pénzforgalmi hiánycélt.

A 2013. évi költségvetés az idők folyamán számos adjusztáláson esett keresztül, melynek összefoglaló adatait a következő táblázatban mutatjuk be.

4. táblázat

A 2013. évi költségvetést érintő intézkedéscsomagok

Intézkedéscsomag	Hatás (milliárd forint)
Széll Kálmán Terv 1.0 (2011. március)	342
Széll Kálmán Terv 2.0 (2012. április)	412
Matolcsy-csomag 2012 őszi I (október 5.)	397

¹⁶ A hónap elején csak némi szöveges értékelést ad, s a szokásos számokat is tartalmazó jelentést csak a hónap végén közli, amikor az már kevesebbet (vagy senkit sem) érdekel.

Matolcsy-csomag 2012 őszi II (október 17.)	367
Matolcsy-csomag 2012 őszi (november 16.)	90
Varga-csomag I. (2013. május 10.)	93
Varga-csomag II. (2013. június 17.)	110
Összesen (közvetlen hatás)	1811

Forrás: Portfolio.hu (hipotetikus, becsült hatás, nem egyezik meg az előiránnyal)

Előző negyedévi jelentésünkben említést tettünk a két Varga-csomagról, a másodikat úgy kommentálva, hogy arra igazán nem is volt szükség, csak biztonságának szánták az EDP hatálya alól való kikerülés érdekében. Az augusztusi adatok azonban rációfoltak erre az optimista vélekedésre, amit a szeptemberben képződött 12 milliárd forintos szufficit sem érvénytelenített.

5. táblázat

A központi költségvetés egyes bevételi tételeinek teljesülése augusztus végén

Megnevezés	2012		2013	
	Milliárd forint	Előirányzat= 100	Milliárd forint	Előirányzat= 100
Központi költségvetés	5101	54,4	5376	52,5
Gazdálkodó szervezetek	536	46,3	510	35,2
Társasági adó	130	37,9	166	36,2
Egyszerűsített vállalkozási adó	71	48,1	54	49,8
Pénzügyi szervezetek különadója	6,4	7,5	71	49,6
Fogyasztáshoz kapcsolt adók	2169	58,6	2147	50,1
ÁFA	1653	60,2	1526	51,7
Lakossági befizetések	920	57,1	963	58,1
SZJA	861	57,5	879	58,5

Költségvetési szervek és szakmai fejezeti kezelésű előirányzat	1305	50,7	1555	62,5
--	------	------	------	------

Forrás: Nemzetgazdasági Minisztérium Havi tájékoztató az államháztartás központi alrendszeréről, 2013. augusztus

Ha mechanikusan számolunk, a bevételeknek időarányosan a tervezett előirányzatok kétharmadában be kellett volna folyniuk, ám az 5. táblázat adatai szerint ez egyetlen kiemelt tételnél sem következett be, sőt, több bevételi forrásnál a teljesítés aránya rosszabb volt az előző évinél is. Különösen a gazdálkodó szervek befizetéseinél mutatkozott nagy lemaradás, ami a vártnál gyengébb növekedési pályára utalt. Tömegében viszont a legnagyobb kiesés az áfát jellemezte, aminél szintén a megvalósulási kockázat realizálódása ütközött ki (a tervezettnél alacsonyabb infláció és lakossági fogyasztás okán).

A 2014. évi költségvetés bemutatását megelőzően újabb törvénymódosítást nyújtott be a folyó évi költségvetéshez a Varga Mihály tárcája.¹⁷ E szerint az államháztartás központi alrendszerének 2013. évi bevételi főösszegét 15 325 milliárd forintban, kiadási főösszegét pedig 16 376 milliárd forintban állapították meg, ami azt jelenti, hogy *a központi alrendszer hiánya 1050 milliárd forintra emelkedett*. Reálisan számított GDP-vel ez több mint a megengedett 3 százalék¹⁸. A szeptemberi törvénymódosítás a következő tételekből állt össze:

6. táblázat

**A 2013. évi költségvetési törvény módosítása 2013. szeptemberben
(milliárd forint)**

A takarékszövetkezeti szektor átalakítása, Takarékbank feltőkésítése	100
Az E. On megszerzéséhez szükséges forrás biztosítása az MVM-nek	71
Pedagógus-béremelés	32,5
Köznevelési tevékenység, humán szolgáltatások és felsőoktatás részére forrásjuttatás	20,6*

¹⁷ Megjegyezzük, hogy Varga Mihály azzal a felütéssel foglalta el az év tavaszán tárcáját, hogy nem lesznek csomagok, mert azokra nincs szükség. Ehhez képest szeptemberben a hatodik ez évi költségvetési módosítás keretében 255 milliárd forintról intézkedtek. De Orbán Gábor, államtitkár még aug. 22-én megjelent interjújában is azt hangoztatta, hogy idén már nem lesz több költségvetési módosítás. Minisztériuma két hét múlva rácsófolta, amiből korántsem azt a következtetést vonjuk le, hogy Orbán Gábor alulinformált, vagy rossz szakember lenne, hanem azt, hogy a kormányfői ostorcsattogtatás nyomán ilyen gyorsan tudnak változni a dolgok.

¹⁸ Elfogadva az NGM 3,2 százalékos deflátorát (ezt a lezuhant infláció mellett egyébként túlzásnak tartjuk), és 0,5 százalékos reálnövekedéssel számolva a hányados: 3,6 %.

E-útdíjrendszerhez kapcsolódó többletköltség	11,9
EU Önerő Alap keretének emelése	20
Összesen	255
Tartalékból	84
Kiadásnövekmény	171

Forrás: T12100. számú törvényjavaslat

*Zöme a nem állami tulajdonú oktatási intézmények forrás(bér)kiegészítését szolgálta.

A 400 milliárd forintos Országvédelmi Alapból használtak fel ezen döntés alkalmával 84 milliárdot, és így a kiadásnövekmény csak 171 milliárd forintot tett ki, ami megegyezett a két „tőkebefektetéssel” (Takarékbank és E.on vétele). A Költségvetési Tanács a kormánnyal együtt bízik abban, hogy a brüsszeli statisztikusok ezt az összeget nem fogják deficitnövekedésként számításba venni, lévén, hogy nem folyó költségeket finanszíroznak, hanem befektetésnek számítanak. Vagy igen, vagy nem. Ha nem, akkor ez önmagában 0,6 százalékponttal emeli meg az ideai államháztartási hiányt, amivel megint csak a megengedett határ fölé kerülünk. Az említetteken kívül még 6 milliárd forinttal növelték a Rendkívüli tartalékot – nincs információ, honnan -, mert azt év közben teljesen lemerítették (100 milliárd forintot különítettek el benne) a kormány ötleteire (stadionépítés, sport, cserkészek, egyházak, kormányhivatalok, határon túli intézmények, Filmlabor támogatása stb.), melyek egyértelműen kampánycélokat szolgáltak. Az ilyen típusú, felsorolt döntésekhez átszabták a Rendkívüli tartalék törvényi fogalmát is, az a továbbiakban a kormány költségvetési törvényen kívüli döntéseinek finanszírozására szolgál.

Szeptember végén a központi alrendszer hiánya (önkormányzatok nélküli államháztartás) 949 milliárd forintot tett ki, a megemelt új deficitcél 90,3 százalékát. Verbális értékelésében a Nemzetgazdasági Minisztérium ismét megesküszik arra, hogy ebben az évben tartható lesz a 3 százalék alatti deficitcél, amit idővel 2,7 százalékról 2,9 százalékra növeltek. Az év végén rendkívüli bevételekre számítanak: a frekvencia-eladásból 100 milliárd forintra, a rendkívüli tranzakciós illetékből 60 milliárdra, továbbá ekkor fizetik meg a cégek is legnagyobb arányban az adókat.

Ha a deficitcél idén tartható is lesz, amire szigorú költségvetési gazdálkodás és a megmaradt tartalékok teljes zárolása mellett látunk esélyt, az államadósság-ráta csökkentésének terve ismét kudarcot jelez. A tavasszal megújított konvergencia-programban azt vállaltuk, hogy a ráta az előző évi 79,2 százalékról 77,1 százalékra mérséklődik. Erre azonban annak ellenére

sem látunk esélyt, hogy az IMF-hitel visszafizetésével sikerült az adósságállományt csökkenteni.¹⁹ Prognózisunk szerint az államadósság ráta az év végén néhány tized százalékponttal magasabb lesz a 2012. decemberinél. Vagyis a kormány alkalmazott költségvetési politikájával nemcsak a maga alkotta szabályt nem tudja tartani, de az unió követelményét sem, amely szerint évente legalább egy százalékponttal mérséklődnie kellene az államadósság rátájának.

Nem véletlen, hogy egyrészt a kormány honlapjáról a nyár végén levették az államadósság számlálót – mondván, hogy drága a működtetése, magas a szoftver-karbantartási igénye -, másrészt, hogy a Költségvetési Tanács – s nemrég a Századvég is kapcsolódott hozzá – javasolja az államadósság-szabály módosítását, merthogy az (az unortodox gazdaságpolitika teremtette feltételek mellett – saját vélekedés) teljesíthetetlen. Az államadósság ellen indított háború – a magán-nyugdíjpénztári megtakarítások kb. felének a beforgatása ellenére is – vesztesre áll.

Hogy a kormány szépítsen a tényeken és végleg megszabaduljon az IMF kötöttségtől, úgy döntött: előtörleszti a felvett IMF-hitelt, amelynek utolsó részletét 2014 harmadik negyedévéig kellett volna kifizetnünk. Augusztus elején 1,1 md dollárt, 500 millió eurót és 260 millió fontot utaltunk át a Valutaalap számlájára. Forrása a még fel nem használt IMF-hitelen kívül a februárban piaci alapon megszerzett dollár, és a lakosság devizakötvényvásárlása (PEMÁK) volt. A 2,2 milliárd eurós, előrehozott törlesztés a harmadik negyedévi adósságrátát mérsékli. A Nemzetgazdasági Minisztérium szerint ebből 3,5 milliárd forintos megtakarítása keletkezett az országnak²⁰. Az MSZP szerint viszont előtörlesztés nélkül több mint 10 milliárd forintot takaríthattunk volna meg, hiszen a lecsökkent devizatartalékot piaci kamatozásával pótolni kell. A ráfordítások mérlegelése helyett hatalmas kampányt-segítő mézes madzagot kapott az előtörlesztéssel a kabinet, szabadságharcának újabb győzelmével szédítheti a pénzügyekben járatlan (és ez a többség) nagyérdeműt. Orbán Viktor ezt egyetlen alkalommal sem hagyja ki („megállunk a saját lábunkon”).

¹⁹ A második negyedév végén 81,4 százalékon állt a ráta, még az IMF- hitel törlesztése előtt. Nem melleleg a lecsökkent devizatartalék pótlására újabb dollárkötvény-kibocsátási tervről adott hírt az Államadósság Kezelő Központ, ami azonban azért is nehézkes, mert az amerikai regisztrációs keretet februárban kimerítettük.

²⁰ Orbán Gábor később, a Heti Válasznak adott interjújában arról szólt, hogy nincs érdemben különbség a piaci és a Valutalapi hitel kamata között.

4.4. Az állam (kormány) tulajdonosi nyomulásai

4.4.1. Takarékszövetkezetek

A takarékszövetkezetek (1800 fiókot működtetnek az országban, négyszer többet, mint az OTP) végleges anektálására, vagy ahogy Dávid Ferenc, az Országos Takarékszövetkezeti Szövetség (OTSZ) titkára minősítette: a takarékszövetkezetek Trianonjára augusztus végén került sor. Az augusztus 22-i közgyűlésen a takarékszövetkezeteknek el kellett fogadniuk a Takarékbank új szabályzatát, amit kényszer alatt meg is tettek (ti., ha nem fogadják el, akkor megszűnnek pénzügyintézetként létezni) úgy, hogy annak tartalmát csak másnap kapták kézhez. Ez a megalázás folytatódott a következő, augusztus 27-i közgyűlésen is, ahol szintén minden pontosan úgy történt, mint ahogy azt az államot képviselő Integrációs szervezet előírta. Kiderült, hogy a Takarékbank részvényeihez a Magyar Posta a reális piaci ár 20 százalékért jutott hozzá, ami kb. 3 milliárd forintos kárt okozott a szövetkezeteknek. Megjegyezzük, hogy februárban, amikor az MBF megvette a német DZ Banktól a Takarékbank 38,5 százalékos részvényhányadát (hosszas tárgyalás, győzködés, egyezkedés után), az ár a névérték négyszerese volt.

A Takarékbank olyan szabályozást alakított ki, ami elősegíti a szövetkezetek vezetőinek lecserélését. Amennyiben ugyanis valamely szövetkezetnél a problémás hitelek aránya meghaladja a 12 százalékot az ernyőbanknak joga van a teljes vezetőség menesztésére, sőt az egység csődbe vitelére is. A takarékszövetkezetek többségénél ez a helyzet. Nem véletlenül vélik úgy, hogy az új állami bank a Fidesz „ejtőernyőseinek” elhelyezésére lesz alkalmas addig is, amíg a privatizációra nem kerül sor.

Az OTSZ minden lehetséges fórumon megtámadta a takarékszövetkezetek anektálását (Alkotmánybíróság, ombudsman, köztársasági elnök), és jelezte, hogy hazai jogorvoslat hiányában megkeresi az uniós jogorvoslati intézményeket is. Emellett keresetet nyújtott be a magyar állam, az MFB, a PSZÁF, a Magyar Posta és az Integrációs szervezet ellen a jogalkotással okozott kár megtérítése érdekében.

4.4.2. Dunaferr

Az orosz tulajdonban lévő Dunaferr harmadik éve veszteséges, menedzsmentje – az eredmény javítása érdekében – 1500 fős létszám-leépítési tervet dolgozott ki, amit a kormánnyal a vele való egyeztetést követően el is fogadott. Nem sokkal ezután, egy sajtótájékoztatón Varga Mihály azt nyilatkozta, hogy a kormánynak nem áll szándékában a Dunaferr átvétele. Az augusztus 19-i kormányülés (Székesfehérvár) után azonban mégis bejelentette, hogy vételi ajánlatot fognak tenni a cég megvásárlására. A menedzsment és a tulajdonos hajlandó volt a tárgyalások megkezdésére, de arra nem, hogy a tárgyalások idejére fölfüggeszse létszámcsökkentési tervét. Noha a kabinetnek nyilván az volt a célja, hogy akár a választásokig is ki lehetne húzni a tárgyalást, és addig ezzel a trükkel csillapítható lenne a dunaújvárosi társadalmi feszültség. Hamarosan kiderült azonban, hogy a kormány ingyen szeretné megkapni a céget, adósságainak átvállalásával. Ebbe azonban a menedzsment és a tulajdonos nem ment bele.

Az akció – megítélésünk szerint – blöff volt, amit az orosz tárgyalófél is felismert, annak a prezentálását szolgálta, hogy a kormány minden áldozatot meghoz a munkahelyek megvédéséért. Ha ugyanis tényleg megkapja a veszteséges üzemet, abba azonnal 50-60 milliárd forintot kellett volna beinjektálnia versenyképességének erősítése céljából, és erre a költségvetésből nehezen tudott volna forrás kiszakítani.

4.4.3. Nemzeti parkok

A kormány a nagy földbérleti mutyi után, amikor támogatóinak nagybirtokossá tételét elősegítette, a kisebb és közepesebb családi gazdaságoknak is földbérletet kínált – szövetségi hálójának további építése céljából. Minthogy az elosztható föld elfogyott, ráfanyalodtak a nemzeti parkokra. Először csak Illés Zoltán személyes rendelkezése alól vették ki a nemzeti parkokat (Hortobágy) és helyezték Bitai Márton Örs, földprogramért felelős államtitkár felügyelete alá. Majd meghirdették a pályázatokat, amivel egész bizonyosan szétverik a magyar pusztát: 20-30 hektáros szántóterületre, illetve 65-70 hektáros legelők bérbevételére lehetett jelentkezni. Ezek évszázadok óta egy tagban hasznosított gyepet képeztek, amelyeket 1996-ban az állam kifejezetten a természeti értékek védelme céljából vásárolt meg. Most a természetvédelmi érdeket a politikai felülírta.

4.4.4. További fellépés a bankok ellen

Ebben a negyedévben két akcióról szerezhettünk tudomást. Egyrészt arról, hogy a Gazdasági Versenyhivatal még mindig (két éve) vizsgálódik az ügyben, vajon a végtörlesztés idején a bankok egyeztették-e stratégiájukat. Az eljárást 2011 őszén Rogán Antal indította el, annak a stratégiai összejövetelnek a másnapján, amelyről a most „védett tanú” terhelő vallomásokot tett. Az eljárást kezdetben a Lakáskassza és a Fundamenta ellen indították el, ma már kiterjed az OTP-re, a CIB-re, a Citibankra, a BB-re, a K és H-ra, a Takarékbankra, az UniCreditre, a Raiffeisen Bankra és az UCB Ingatlanbankra is. Ha az egyeztetett magatartás bizonyítható lesz, az érintett bankok többmilliárdos büntetést is kaphatnak.

A másik bankellenes attack szintén Rogán Antalhoz kapcsolódik. A tranzakciós illeték augusztusi durva emelését követően a bankok sorra jelezték, hogy emiatt kénytelenek díjtételeiket megemelni, és az addig ingyenes szolgáltatások után is ellenértéket kérni. Ez nagy felzúdulást válthatott ki a Fidesz frakcióban, mert visegrádi ülésüket követően a frakcióvezető előállt az ajánlatával: havi kétszeri készpénz-felvételt a bankok tegyenek ingyenessé a nettó átlagkereset mértékéig. A törvényt 2014 januárjától kívánják érvényesíteni úgy, hogy megszabnák: a bankok emiatt keletkezett veszteségeiket nem háríthatják át. (számítások szerint 80 milliárd forintot fog kivenni a bankok pénztárcájából ez az akció²¹) Vélhetőleg ezt a problémát is át fogják hidalni a bankok, viszont a kormány megint egy jó példával szolgált arra, hogy megvédik a lakosságot a bankokkal szemben.

4.4.5. Államigazgatási szolgáltatások piacosítása

Egyfelől rezsicsökkentés – mások számlájára, másfelől az állami szolgáltatások árainak drasztikus emelése – a költségvetés javára. Ezzel a Janus-arcú kettősséggel is jellemezhető az Orbán-kormány. 2013-tól rendeleti szabályozás keretében drasztikus áremeléseket hajtottak végre a zöldhatóságok által nyújtott szolgáltatásoknál, nevezetesen a környezetvédelmi, a természetvédelmi, a vízügyi felügyelőségeknél és másodfokú szakhatóságaiknál. Így például

²¹ A Varga Mihály vezette minisztérium ezzel szemben bankkímélőbb megoldást javasolt: alapszámlavezetést, ám ezt a Fidesz frakció – Orbán Viktorral együtt – elutasította, mondván nem szolgálja kellően a kormány bankellenes politikáját. Varga a bankok hitelezői kapacitásának védelmében tette meg javaslatát, a növekedés finanszírozása érdekében, ám ez az érv másodlagosnak bizonyult a „harccal” szemben.

- a hulladéklerakók rekultiválásának engedélyezését 100 ezer forintról 200 ezerre emelték,
- a hulladékártalmatlanítás engedélyezését 318 ezerről 500 ezerre növelték.

Ezen túlmenően olyan szolgáltatásokat is beáraztak, amelyek korábban, mint természetes államigazgatási szolgáltatások ingyenesek voltak. Bevezették például az óradíjat (6-10 ezer Ft), ha az ügyfél meg akar valamit tudni a hivataltól. De az engedélykérelmek nyilvántartásba vételére is díjat szabtak ki (25 ezer Ft).

Az új árak és a korábbiak emelései sem a fogyasztói, sem a termelői árindexekben nem jelennek meg. Amennyiben a cégek a megemelt szolgáltatási költségeket át tudják kínálni áraikba hárítani, akkor közvetetten tükröződhetnek az ipari, az építőipari vagy a mezőgazdasági termelői árindexben, ahonnan átgyűrűzhetnek a fogyasztóiba. Ám inflációs hatások az átgyűrűzések után már nem mutathatók ki

4.4.6. Az E.on gázüzletágának megvásárlása

Sokan felkapták a fejüket 2012 augusztusában Orbán Viktornak arra bejelentésére, hogy pillanatokon belül megszerezzük az E.on gázüzleteit. Hihetetlennek tűnt, és forrást sem tudtunk hozzá, csak abban lehettünk biztosak, hogy amit egyszer a miniszterelnök elhatározott, azt tűzön-vízen végig is viszi. Így történt, ti. a kijelölt vevő, az MVM akarata ellenére is.

A MOL 2004-ben adta el gázüzleteit, a gáznagykereskedőt és a gáztárolókat az E.on-nak 1,2 milliárd euróért; az adás-vételi ügylet 2006-ban zárult le. Az E.on Földgáz Trade és az E.on Földgáz Storage néven működő cégek értéke azóta jelentősen hanyatlott.

A visszavételről szóló szándéknyilatkozatot 2012 novemberében írták alá azzal, hogy január 1-jén szerződést kötnek. Ám az elhúzódó viták miatt erre csak 2013 márciusában került sor. Ezt követően meg kellett várni a Gazdasági Versenyhivatal véleményét, amely augusztus közepére készült el, rekordidő alatt és feltétel nélküli hozzájárulást tartalmazott. A magyar állam szeptember 30-ig vállalt hitelgaranciát arra, ha a vevő, az MVM nem tudná a vételárat kifizetni. A vevő még júliusban is azt kereste, miből fogja megvenni a ráoktrojált üzleteket

azok után, hogy 52 milliárd forintot tudott mindössze az ügyletre a forrásaiból elkülöníteni. A kiszivárgott hírek szerint a kabinet egyértelműen az MVM feladatának tekintette a különbözet hitelből (esetleg kötvénykibocsátással) történő finanszírozását, költségvetési pénzzel nem akart beszállni. A túl nagy finanszírozási terhet viszont a cég nem akarta vállalni, de feltételezhetően az egész ügyletet sem, hiszen a gázüzletág idegen volt a profiljától. Ellenállása vezetőinek lemondásával fejeződött ki, továbbá azzal, hogy minden döntéshez közgyűlési felhatalmazást kért, még a technikai megoldások jóváhagyásához is. A közgyűléseken pedig 99 százalékban a magyar állam képviselője szavazott. Valószínűsíthetően a cégvezetés így akarta magát biztosítani a későbbi felelősség-számonkéréssel szemben.

A gázüzletágban való járatlanság kiküszöbölését a kormány úgy vélte megoldhatónak, hogy Baji Csaba elnök-vezérigazgató mellett üzletági vezérigazgatónak kinevezte azt a személyt, aki korábban az MVM felügyeleti szervénél, a MEH-nél a gázüzletágot irányította. (E fölöttébb furcsa személyi döntéshez jogszabályokat is módosítani kellett.)

A visszavásárlásra kialakult 870 millió eurós ár – szakértői vélemények szerint jóval a piaci ár fölött alakult.²² Orbán Viktor – a vételár aránytalanságát firtató képviselői kérdésre – a parlament október 7-i ülésén azt a választ adta, hogy jó üzletet csináltak, mert a bekért szakértői vélemények szerint a két cég legalább 294 milliárd forintot ér. A szeptember 30-án lejárt kormánygarancia helyében az MVM kifizette – sajtóértesülés szerint – a 280 milliárd forintos vételárat, és ettől kezdve a cégek - már magyar tulajdonban – mint Magyar Földgázártoló Zrt. és Magyar Földgázkereskedő Zrt. működnek.

Az MVM a cégvásárlásra a következő forrásokat használta fel:

- 52 milliárd forint saját erő, a vagyontól elkülönítve,
- 71 milliárd forint állami tőkejuttatás – ez a harmadik Varga-csomag részeként legjobb esetben csak az államadósságot növeli; Brüsszel elbírálásán múlik, hogy figyelembe veszik-e, vagy sem az ez évi államháztartási hiány megállapításánál. (Érhetetlen, hogy erről a lényeges kérdésről, amelynek eldöntése esetleg ismét visszavisz bennünket az EDP alá, miért nem előzetesen egyeztettek. Pontosabban, csak az orbáni gondolkodásmód alapján érthető.)

²² 303 forint körüli árfolyammal számolva ez 280 milliárd forintot tett ki, amit – az MSZP szakértői szerint – még 90 milliárddal megfejeltek a tárolóban lévő gáz ellenértékéért.

- Az MVM a Bank of China-val egy 100 milliárd forintos együttműködési keretmegállapodást kötött (szeptemberben?), amiből 40 milliárdot a vásárlásra fordítottak.
- Az MVM nemzetközi hitelkeretét (250 milliárd forint) még korábban 40 milliárd forinttal megemelték az ügyletre való tekintettel.
- Csányi Sándor szeptemberben - lóhalálában - konzorciális hitelt szervezett, amelyben az OTP-én kívül az UniCredit, a Raiffeisen, a K+H, az MKB és a Volksbank vett részt, összesen 84 milliárd forintos „klubhitelt” nyújtva. Más konstrukcióban – 20 milliárd forinttal - az ING is beszállt.

A kölcsönöket az MVM nem „pántlikázottan” kapta, vagyis szabadon felhasználhatja. Az összegyűlt forrás meg is haladja a 280 milliárd forintos vételárat (307 milliárd). Az ügylet 60 százalékát idegen források finanszírozzák, ami rendkívül kockázatos, különösen, ha a rezsicsökkentés a továbbiakban az MVM-t is érinteni fogja. Mértéktartó források is úgy fogalmazzák, hogy a vétellel a cég gazdálkodása „feszessé” vált. Más források szerint az E.on vállalatokat kizárólag az Orbán-kormányhoz kötődő üzleti körök akarták megszerezni.

Arra a kérdésre, hogy miért kellett a német cégeket államilag, értékük felett kivásárolni, Rogán Antal válaszolt. Szerinte – és ez a fő hivatkozási alap – az ügylet része a rezsicsökkentő harcnak. A Gazprommal 1996-ban kötött hosszú távú szerződés lejáratakor, 2015-ben ezzel a háttérrel előnyösebb szerződést tudunk kötni, mintha a magyarok feje fölött két idegen hatalom egyezkedne. Ez az érvelés azonban több okból sem állja meg a helyét.

- Ha a magyar kormány akar tárgyalni a Gazprommal az új szerződésről a német E.on helyett, akkor egyrészt kérdéses, miért kell ehhez tárolót is venni, hiszen a tárgyalásokat eddig a német kereskedő cég folytatta le. Másrészt ezt sokkal egyszerűbben is meg lehetett volna oldani: a kormány benyújt egy törvénymódosítást, miszerint holnaptól az E.on Földgáz Trade helyett ő képviseli magát az orosz féllel való tárgyalásokon. Ilyen – huszárvágásnak tűnő – döntés, közel sem áll távol az Orbán-kormány gyakorlatától.
- Magyarország alkupozíciója összehasonlíthatatlanul rosszabb a nagy német gáznagykereskedőjénél, hiszen az E.on a Gazpromban 2000-ig tulajdonos is volt, számos európai ország gázellátójaként az oroszok egyik legfontosabb partnere. Az

E.on 2012-ben 105 milliárd köbméter gázt forgalmazott, Magyarországnak ebben az évben 10,3 milliárdra volt szüksége.

- Az orosz nagylélek nem kap annyi muníciót, hogy feledtetni tudja a magyarok oroszellenességét (Moszkva tér), a németeknek úgy látszik a második világháborút is elfelejtették.

Van olyan feltételezés, miszerint azért jutunk majd kedvezőbb árakhoz, mert a Gazpromnak szüksége lesz – terjeszkedéséhez – a gáztározókra. Ez logikus érv az üzlet racionalitása mellett, csak hogy az utóbbi években mások is építettek Európában gáztárolókat, és a lecsökkent kereslethez képest kapacitásfelesleg jellemzi a piacot.

Más feltételezés szerint a Gazpromnak majd Paks építését ajánljuk fel, ami szintén reális, de ehhez nem kellett volna gázüzletágot vásárolni, és az is lehetséges, hogy ezt a kártyát, már a MOL-részesedés kivásárlásakor (Szurgutnyeftgáz) kijátszottuk.

Összességében a politikai érdekeken és a saját klientúra építésén kívül nem tudunk semmi racionális érvet találni arra, ami józanul e hatalmas állami költekezés mellett szólna.

4.4.7. A szóregi gáztározó megvásárlása

Még 2012-ben rendelkezett úgy törvényileg a kormány, hogy stratégiai gázt csak állami tulajdonban lévő cég tárolhat. Ennek megfelelően került eladásra a MOL többségi tulajdonában lévő, és azt működtető MMBF Zrt, amelynek tulajdonában állt a stratégiai gázkészlet is, 1,2 md köbméter. A vevőt a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium jelölte ki a Magyar Szénhidrogén-készletező Szövetség személyében (MSZKSZ). A vásárlás tárgyának becsült értéke 150 milliárd forint volt, a vételár titkosítva lett, de ráutaló szövegből 120 milliárd volt kivehető.²³ A szövetségnek, mint vevőnek nyilván nem volt ennyi pénze, azt feltételezhetően az MFB hiteleiből fedezték. Az algyői stratégiai gáztározó hitelből épült, amelyet a lakossági gázárban köbméterenként érvényesített nettó 2 forintból törlesztettek. Ám 2013-tól már nem, mert ez is áldozatául esett a rezsicsökkentésnek.

²³ Lázár János egy évvel korábban azt javasolta, hogy a MOL adja át ingyen ezt a tárolóját.

4.4.8. A rezsicsökkentés újabb stációi

1. A választási kampány zászlóshajója a rezsicsökkentés lett, a korábbi politikai akciók miniszterek, államtitkárok rezsicsökkentő kommandóinak országjárásával egészül ki, amely alkalmakkor előadják a kabinet számításait: az 1996. évi privatizáció óta a legnagyobb villamosenergia cégek adózott eredménye 771 milliárd forintot tett ki, a gázágazatban pedig 267 milliárdot, tehát van honnan fedezni a rezsicsökkentést.

2. A Fidesz frakció visegrádi ülésén úgy döntött, hogy november 1-jétől újabb 11,1 százalékos árvágásra kerül sor az elektromos energia, a gáz- és a távhőszolgáltatóknál. Így lehetséges majd bemutatni év végén a 20 százalékkal alacsonyabb árszintet. Németh Szilárd törvényjavaslata ugyanakkor a villamos energia árképzés egyes részleteit is megvilágítja. Eszerint a lakossági árakban elszenvedett veszteség kb. 40 százalékát ráterhelhetik a vállalati fogyasztókra.²⁴ Nem tudni, mi lesz a távhőszolgáltatókkal, akik az első rezsivágást is csak úgy tudták átvészelni, hogy 52 milliárd forintos támogatást kaptak a költségvetésből. Most erről nincs szó, és nem is jött szóba a költségvetés legutóbbi módosításakor sem, de a 2014. éviben sem találni erre elkülönített keretet.

A kormány számításai szerint ezek után egy családi házban élő négy fős család Budapesten éves átlagban 85-100 ezer forintot takaríthat meg, egy társasházban lakó pedig 65-80 ezer forintot.

3. A Fidesz-frakcióban felmerült, hogy a rezsicsökkentést az alaptörvénybe is bele kellene foglalni, nehogy a szocialisták felszámolják ezt az eredményt, amire egyébként hajlamosak lennének. A „gránitszilárdságú” alaptörvény hatodik módosításának Rogán Antal szerint azt kellene tartalmaznia, hogy a közszolgáltatások árai nem emelkedhetnek az általános inflációnál nagyobb mértékben.

4. A novemberin túl is lát még a Fidesz energia-szakértője lehetőséget a rezsicsökkenésre – Lázár János egyébként is 30 százalékról szólt az akció

²⁴ E megengedhetetlen nagyvonalúság azért nem érthető, mert Orbán Viktor többször is kifejtette, hogy a versenyképesség javítása érdekében a rezsicsökkentést a vállalkozói szféra felé is érvényesíteni kell, amivel Parragh László is messze egyetértett. Ugyanakkor az Európai Bizottság illetékesei is azt kifogásolják, hogy fogyasztónként másféle árképzési gyakorlat érvényesül.

meghirdetésekor – az MVM árrésének csökkentésében (4 Ft/kwó), illetve az osztrák-magyar gázvezeték aukción történő eladásában.²⁵

5. Fónagy János felvetette, hogy a tűzifa és a szén árára is kiterjesztenék a rezsicsökkentést, ami a szén esetében a leépített magyar szénbányák rekultiválását is jelentené (Magyar Mérnöki Kamara javaslata).

6. Szeptembertől kezdve már nyíltan beszélnek a közműcégek megvásárlásáról, Orbán Viktor rádióinterjújában le is nyilatkozta, hogy hat-hét nagyon komoly, korábban privatizált közműcég visszavételéről tárgyal folyamatosan a kormány.

7. A rezsicsökkentés következő fázisa a közműcégek non-profitná szervezése. Ennek törvényét a Nemzetgazdasági Minisztérium készíti elő, novemberi határidővel. Orbán Viktor tervei szerint a jövő év elején tárgyalnának róla, és még a választások előtt elfogadnák.

A Fidesz rezsicsökkentő-kommandó vezetőjének, Németh Szilárdnak a parlamentbe szeptember 27-én benyújtott törvényjavaslatában – amely egyébként a novembertől esedékes árcsökkentést tartalmazza – szerepel egy kitétel, amely a szakmát alaposan kiütötte. Eszerint minden gáztároló köteles a szakminiszter rendeletére eladni „mobil gázzá átminősített párnagázát”, ha legalább 120 millió köbméter ilyen gázzal rendelkezik. A párnagáz mobil gázzá minősítése és eladása egyébként azt jelenti, hogy abból a tározóból a továbbiakban már nem lehet gázt kivenni, mert nincs, ami kinyomná a gázt. A gáztároló tehát befejezi életútját, tönkremegy. Hozzá nem értőként is azt vesszük ki ebből az akcióból, hogy a kormány drága pénzen azért vett gáztároló kapacitást (4,4 md köbméterest), hogy azt leselejtezze, ami valóban beleillik az unortodoxiába. Holoda Attila, a Fidesz egykori energiaügyi helyettes államtitkára ezt a javaslatot a Facebookon a következőként minősítette: „Ez egy köztörvényes bűncselekmény, egy egyébként is túlárzott eszköz tudatos tönkretétele, szakmai hozzáértés hiányában, politikai és hatalmi célok mentén, hideg fejjel, cinikusan, arcátlanul magabiztosan és pökhendien, szégyen és gyalázat.”

²⁵ Kaderják Péter Heti Válasz, 2013. szept. 6. (Tájkép rezsicsata közben)

5. Zárszóként

A bevezetőben megidéztek a ciklust záró hétvége roppant tarka eseményeit, amelyeknek leginkább az lehetett a közös tanulsága, hogy elkezdődött a kampány. Megpróbálkoztunk számba venni az elmúlt száz nap legfontosabb eseményeinek közös vonásait, azt, hogy együttesen elemezzük a közös tanulságokat, de ugyanarra a következtetésre jutottunk: elkezdődött és mindent kiszorító erejű törekvéssé vált a kampány. Végül, kísérleteztünk az elmúlt negyedév gazdasági/gazdaságpolitikai folyamatainak leírásával, ám ezen a terepen sem találtunk másféle megfogható, racionálisan körvonalazható következtetést. Minden, ami a gazdaságban történik, úgyszintén alárendelődni látszik annak, hogy el kell hitetni a jövőbeni választókkal:

Új világ kezdődött. Olyan új világ, amelyben a legfontosabb az, hogy MARADANDÓT ALKOTTAK.

Az ám. Maradandót. Mert az nem kizárt, hogy az alkotmányos struktúrák, az alapvető intézmények, a gyökeresen kicserélni szándékolt tulajdonosi-parancsnoki pozíciók megváltoztatása nyomán tényleg új alrendszerek, kötések, kötődések, hierarchiák jöjjenek létre. Olyanok, amelyek következtében az 1990-2010 közötti húsz év meglehetősen ellentmondásosan alakult kapcsolat-rendszerei egyértelműbb, minden korábbinál egyértelműbb hierarchiákká rendeződnek át. Mindez tényleg nem kizárt. De nem is legitim – legfeljebb: legális... . S ennek a kísérletnek éppen ez a legnagyobb buktatója: a kétharmad-teremtette legitimitás ténylegesen lehetőséget adott mindenféle örült és önkényes döntés legálissá tételéhez. Ezt az új hatalmi struktúra minden egyes esetben kínos precizitással meg is valósította. Lefedezte, mondhatnánk régi keletű terminológiával.

De... maradandót...? Honnan tudják? Mi arra a garancia Közép-Kelet Európában, hogy valami „maradandó” lesz? Honnét az az önbizalom, amelynek jegyében mindezt megelőlegezik maguknak? Nem folytatnám a történelem-filozófiai okfejtés hosszadalmas részletezést, csak egyetlenegy összefüggésre hívnám fel a figyelmet, különösképpen az egykori Bibó-kollégisták figyelmét. (Mert hogy mostanában a legfontosabb három közjogi méltóságot éppen olyanok töltik be, akik egykoron — a nyolcvanas években - Bibó-kollégistáknak tartották magukat. És azt is tudom, hogy ez ma már olyan ország, ahol az egyszer leírt/kimondott szónak semmiféle állampolgári védelme nem lehetséges, de ez legyen az ő bajuk.)

1979. május 21-én ott álltam Bibó István sírjánál, az óbudai temetőben, kb. háromszáz-magammal, s nem lehetett nem észrevenni, hogy – kb. ugyanannyi titkosrendőr/besúgó, s egyéb iparkodó, oda nem illő személy is osztozott velünk a végtisztességben. Nem tudhattam, hogy mi lesz majd ennek az országnak a jövője, sorsa, de azt biztosan tudtam, hogy még egyszer nem lehet olyan rendszer, amelyik ennyire sunyi, aljas és gyáva karakterű legyen. Még egyszer nem lehet az, mint amit ennek a temetésnek a képtelenül megalázó enteriőrje sugallt, hogy ez a szisztéma bárki sorsát tönkre tudja tenni, mindenkiét, akikre a sír körül „vigyázni kellett”....

Azóta eltelt több mint harminc év, és azóta láthattam a mai Kövér/Orbán/Áder/Szájer/Stumpf/ Fellegi stb. - embereket felemelkedni és lehanyatlani is. Most még látszólag övök ez a világ, naponta olvashatom még a Népszabadságban is, hogy **„Maradandót alkotnak”**.

Két héttel ezelőtt, azon a szombati napon /szeptember 28-án/, amikor a Bibó-kollégium 30. évfordulóját ott, az egykori épületben ünnepeltük: NÉZTEM AZ ARCUKAT: Szájerét, Kövérét, Stumpfét, és próbáltam leolvasni róluk: tudják-e, mihez is asszisztálnak? Mi az a **„maradandó”**, amihez ma mindannyian társtettesként aktívan közreműködnek? Tényleg hiszik, hogy **alkotnak?**